

VASA UNIVERSITET

Filosofiska fakulteten

Päivi Rasku

Översättningskritisk analys av den finska översättningen av *Hästägarens
handbok*

Avhandling pro gradu i svenska språket

Vasa 2013

INNEHÅLL

TIIVISTELMÄ:	3
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	6
1.2 Material	7
1.3 Metod	9
2 ÖVERSÄTTNINGSVETENSKAPEN SOM VETENSKAP	12
2.1 Forskningsinriktningar inom översättningsvetenskap	13
2.2 Att översätta facktexter	15
3 OM ÖVERSÄTTNINGSKRITIK	19
3.1 Modeller för översättningskritik	20
3.2 Undersökningsmodellen	25
3.2.1 Den semantiska aspekten	25
3.2.2 Den pragmatiska aspekten	30
4 SEMANTISK OCH PRAGMATISK ANALYS AV MATERIALET	32
4.1 Semantisk analys	33
4.1.1 Tillägg	34
4.1.1.1 Explicitgörande tillägg	34
4.1.1.2 Semantiska tillägg	36
4.1.2 Utelämningar	38
4.1.2.1 Implicitgörande utelämningar	39
4.1.2.2 Semantiska utelämningar	41
4.1.3 Betydelsenyanser	43
4.1.4 Semantiska fel	45
4.2 Pragmatisk analys	50

5 SLUTDISKUSSION	61
KÄLLOR OCH LITTERATUR	65

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta****Tekijä:**

Päivi Rasku

Pro gradu -tutkielma:Översättningskritisk analys av den finska
översättningen av *Hästägarens handbok***Tutkinto:**

Filosofian maisteri

Oppiaine:

Ruotsin kieli

Valmistumisvuosi:

2013

Työn ohjaaja:

Harry Lönnroth

TIIVISTELMÄ:

Tutkielmassani vertailen suomenkielistä, ammattikieliseksi luokiteltavaa käännettä sen ruotsalaiseen alkuperäisteokseen. Tutkimusaineistona on Ulla Lindgren Fagerholmin kääntämä *Uusi hevosenomistajan käsikirja* sekä Ingrid Anderssonin ja Charlie Lindbergin kirjoittama alkuperäisteos *Hästägarens handbok*. Tutkimukseni kuuluu käänne-kritiikin alaan. Keskityn tutkielmassani kääntäjän tekemiin semanttisiin ja pragmaattisiin muutoksiin. Ammattikielistä tekstiä käännettäessä on tärkeää, että lähtötekstin semanttinen sisältö välittyy tarkasti käänöksessä. Tutkin semanttisen sisällön välittymistä tarkastelemalla kääntäjän tekemiä lisäyksiä, poisjättöjä, epätarkkuuksia ja semanttisia virheitä. *Uudessa hevosenomistajan käsikirjassa* mainitaan, että Lindgren Fagerholm on kääntämisen yhteydessä soveltanut tekstin Suomen oloihin. Tarkastelen, miten soveltaminen näkyy käänöksessä ja millaisia pragmaattisia muutoksia kääntäjä on tämän vuoksi tehnyt. Tutkimukseni pohjautuu osittain Rune Ingon lingvistic-pragmaattiseen kritiikkimalliin. Tutkimusmetodini on sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen.

Tutkimuksessani löysin 310 semanttista tai pragmaattista muutosta, jotka kääntäjä on tehnyt. Valtaosa muutoksista, 231 kappaletta, on semanttisia. Yleisin semanttinen muutos on poisjätto ja toiseksi yleisin on lisäys. Kolmanneksi yleisin on epätarkkuus, harvinaisin puolestaan on semanttinen virhe. Eniten käänneksen semanttiseen sisältöön vaikuttavat semanttiset virheet, poisjätöt ja lisäykset. Pääosin alkuperäisteoksen semanttinen sisältö välittyy käänöksessä hyvin, mutta joissakin tapauksissa kääntäjän tekemät muutokset ovat hyvinkin merkittäviä. Kääntäjä on pääosin soveltanut tekstin Suomen oloihin sopivaksi ja huomionut uuden kohdekielen ja -kulttuurin tekemällä lukuisia pragmaattisia muutoksia. Käänneeseen on kuitenkin jäänyt kohtia, joissa kääntäjä on ollut uskollinen lähtötekstille eikä ole muokannut tekstiä suomalaisille lukijoille relevantiksi, vaikka tähän olisi ollut mahdollisuus. Tutkimukseni osoittaa, että vaikka kyseessä on ammattikielinen teksti, on kääntäjä tehnyt siihen runsaasti muutoksia.

AVAINSANAT: översättningskritik, semantik, pragmatik, fackspråk

1 INLEDNING

Översättningen har blivit allt mer vardagligt tack vare webbtjänster som är gratis att använda. På Internet är det möjligt att endast klicka med musen och en text är översatt. Nackdelen är att resultatet ofta bara blir en kedja av ord som inte hänger ihop. Det går alltså inte att förstå översättningen.

Med anledning av obegripliga översättningar har många insett att översättningen inte bara handlar om att ersätta ett ord i originalspråket med ett ord i målspråket. Vid översättningen måste helheten beaktas, översättaren kan inte bara koncentrera sig på enstaka ord. Översättningen kan användas i en hel annan miljö än originaltexten, och översättaren borde se till att texten är användbar i sin nya miljö. Ofta är översättaren tvungen att göra förändringar i texten eftersom språk och kulturer inte är likadana. Rune Ingo (2007: 156) anser till och med att om översättning inte får medföra någon som helst förändring, informationsförlust eller tilläggsinformation, är det omöjligt att översätta.

I den här undersökningen kommer jag att granska en finsk översättning av en svensk bok, *Hästägarens handbok*. Båda verken kan klassificeras som facktexter. Jag är själv intresserad av översättning av facktexter därför att utöver språkkunskaper krävs det en bred expertis av översättaren. De som läser översättningen, *Uusi hevosenomistajan käsikirja*, vet att en av skribenterna är veterinär. Läsare förhåller sig till texten så att det är veterinär som har skrivit den och de kan lita på texten och följa de råd som ges i boken. Översättaren har alltså ett stort ansvar för sin översättning.

Facktexternas huvudsakliga uppgift är att förmedla information. Därmed kräver facktexterna stor semantisk exakthet. Vid översättning av facktexter är det viktigt att överföra originaltextens betydelse. (Ingo 2007: 218, 226.) Därför har jag valt att analysera översättningen av *Hästägarens handbok* ur en semantisk aspekt. Med en semantisk analys är det möjligt att ta reda på om översättningen förmedlar samma innehåll som originaltexten.

Materialet är intressant därför att i början av översättningen nämns att översättaren inte bara har översatt boken utan även anpassat den efter finska förhållanden. Jag vill undersöka hur anpassningen syns i texten och hurdana förändringar en översättare utan veterinärutbildning kan göra i texten. Enligt Ingo (2007: 126) kan man med en pragmatisk analys undersöka hurdana förändringar det sker när en text översätts till en ny kultur samt hur översättningen fungerar i sin nya miljö. Därför har jag utöver en semantisk analys valt att granska översättningen ur en pragmatisk aspekt.

Jag vill undersöka en text som behandlar hästar eftersom jag hela mitt liv har varit i kontakt med hästsport. Jag kan utnyttja mina erfarenheter och kunskaper vid analys av materialet. Eftersom jag är insatt i fackområdet och språkbruket inom det, är det lättare att bedöma hur översättaren har lyckats med sitt arbete.

1.1 Syfte

Syftet med den här avhandlingen är att jämföra den finska översättningen av *Hästägarens handbok* med det svenska originalverket i ett semantiskt och pragmatiskt perspektiv.

I den semantiska analysen undersöker jag hur det semantiska innehållet i förlagan har överförts i översättningen. Jag granskar hurdana semantiska förändringar det har uppstått vid översättningen. De förändringar som jag granskar är tillägg, utelämnningar, betydelsenyanser och semantiska fel.

I den pragmatiska analysen undersöker jag hur översättaren har anpassat sin översättning efter de finska förhållandena. Jag granskar hurdana förändringar översättaren har valt att göra för att texten skulle fungera i den nya miljön. Det ingår i mitt syfte att utvärdera hur översättaren har lyckats med överföringen av det semantiska innehållet och med anpassningen av texten. Innehåller översättningen samma information som originalet och är översättningen ändamålsenlig i Finland?

I den här avhandlingen koncentrerar jag mig på sådana förändringar där översättaren har valt att avvika från originaltexten. Jag beskriver de lösningar som översättaren har gjort och analyserar vilka slags följder de har i texten. Jag kommer inte att undersöka de förändringar som beror på strukturella skillnader mellan källspråk och målspråk. Undersökningen hör till området översättningskritik. Mitt primära syfte är inte att bedöma översättningen eller de lösningar som översättaren har gjort som lyckade eller misslyckade, men det är en del av min undersökning. Mer om begreppet *översättningskritik* finns i kapitel 3.

1.2 Material

Materialet består av två böcker: *Hästägarens handbok* (2003) och den finska översättningen *Uusi hevosenomistajan käsikirja* (2003). Böckerna erbjuder rikligt med information om hästar. I böckerna behandlas bland annat hästens utrustning, sjukdomar, utfodring och behandling i olika situationer. *Nationalencyklopedins ordbok* (1995) definierar *handbok* som ”bok som ger en översiktlig och sammanfattande framställning av ett ämne (ofta av praktisk natur)”. *Hästägarens handbok* kan läsas av alla hästintresserade människor, men som det framgår av bokens titel, är den i första hand skriven för personer som äger en häst eller planerar att skaffa sig en sådan.

Det har inte varit helt problemfritt att hitta ett lämpligt undersökningsmaterial. På grund av mina egna intressen och fackkunskaper har jag försökt hitta en facktext som handlar om travsport och som har översatts till finska. Jag har nu märkt att svenska texter inom hästsport och särskilt inom travsport bara sällan översätts till finska. Det gäller såväl böcker och artiklar som webbsidor. Situationen är överraskande eftersom det under de senaste åren har publicerats flera böcker i Sverige som handlar om travsport. Några exempel är *Travhästens nycklar* (2010), *Travsport* (2010) och *Bli rik på trav: med stalltips av Stig H Johansson* (2006). Av någon anledning har dessa böcker inte översatts till finska fast svensk travsport följs aktivt också här. I Finland spelas det till exempel totalisatorspel regelbundet på travlopp i Sverige. Därför kunde man tänka sig att de ovan nämnda böckerna också intresserar finska läsare. I *Hästägarens handbok* är en stor del

av råd och information sådana att de lämpar sig både för rid- och för travhästar. I texten betonas ändå ridning mer än körning. Det finns till exempel ett kapitel som heter *Rid klokt*, men motsvarande kapitel om körning finns inte. Boken innehåller också flera bilder av ridhästar men inga bilder av travhästar.

Den första utgåvan av *Hästägarens handbok* kom ut 1997. För att få mer uppdaterat material har jag valt att använda den andra omarbetade utgåvan som kom ut 2003. Den andra utgåvan av *Hästägarens handbok* innehåller huvudsakligen samma information som den första utgåvan. Skillnader finns i dispositionen. Den andra utgåvan har omarbetats så att några avsnitt har förkortats eller lämnats bort och några kapitel har delats in i flera kapitel. Antalet bilder är också större. I fortsättningen syftar titeln *Hästägarens handbok* till den utgåva som har publicerats 2003.

Hästägarens handbok har 160 sidor och den är indelad i 19 kapitel. Efter de egentliga kapitlen finns tips om böcker som skribenterna rekommenderar ifall någon vill fördjupa sina kunskaper om hästar. I samband med boktipsen har samlats några kontaktuppgifter som kan vara nyttiga för en hästägare. Det finns bland annat kontaktuppgifter till Svenska Ridsportförbundet. De sista uppslagen i boken består av ett register. Med hjälp av registret kan läsare snabbt hitta de sidor där ett visst ämne eller term behandlas. *Uusi hevosenomistajan käsikirja* omfattar också 160 sidor och 19 kapitel. Indelningen skiljer sig från det svenska originalverket på så sätt att boktips i slutet av boken har utelämnats. Det finns några kontaktuppgifter, men de har anpassats till finska läsare så att kontaktuppgifterna gäller centralorganisationer och läroanstalter inom hästsport i Finland.

Hästägarens handbok är skriven av Ingrid Andersson och Charlie Lindberg. Andersson arbetar både som frilansjournalist och som ponnyuppfödare. Hon skriver artiklar till hästtidningar, och hon har skrivit flera böcker om hästar, till exempel *Börja med hästar – Sköta, rida, förstå* (2001), *Tips för hästälskare* (2002) och *Första ridboken* (2007). Lindberg är en veterinär som har specialiserat sig på hästar. Han arbetar i Regiondjursjukhuset Helsingborg, som banveterinär på trav- och galoppbanor och dessutom i försäkringsbolaget Agria. (Regiondjursjukhuset Helsingborg 2012.) Tillsammans med Andersson har Lindberg skrivit böckerna *Unghästar: från fölstadiet upp till fem år, hante-*

ring, inridning och träningsfysiologi (2007) och *Hästars hälsa och sjukdomar: 250 frågor får svar* (2010). Det framgår inte av *Hästägarens handbok* om Andersson och Lindberg har skrivit alla kapitel tillsammans eller inte. Eftersom stilen i boken är så enhetlig, antar jag att båda skribenterna har medverkat i hela boken. Fotografen Marie Paulsson-Bertmar har tagit de bilder som förekommer i materialet.

Översättaren av *Uusi hevosenomistajan käsikirja* (2003) är Ulla Lindgren Fagerholm. Hon har arbetat i en kommunikationsavdelning vid Finlands Ryttaförbund, där hon har ansvarat för översättningsarbetet inom förbundet. I mars 2012 har hon pensionerat sig, och numera arbetar hon som frilans åt Finlands Ryttaförbund. (Suomen ratsastajainliitto ry 2012). Lindgren Fagerholm har översatt bland annat *Ratsastuskäsikirja* (1976) tillsammans med Maire Andersson-Blondyx. Dessutom är Lindgren Fagerholm en av författarna till boken *Hevonen 2001: tietoa hevokasvatuksesta ja -urheilusta* (2001). I *Suuri ratsastuskirja* (1973) har hon ansvarat för faktagranskningen.

Jag har valt att inte kontakta översättaren under min undersökning för att fråga vad hon själv anser om sin översättning. Jag är intresserad av slutresultatet av hennes översättningsarbete. Däremot vill jag inte fästa uppmärksamhet på de faktorer som möjligen har påverkat översättningsarbetet, till exempel tidsbrist.

1.3 Metod

Min undersökningsmetod baserar sig delvis på Rune Ingos (1991) lingvistisk-pragmatiska analysmodell (se avsnitt 3.1 och 3.2). Jag exciperar alla semantiska förändringar och delar dem in i tillägg, utelämnningar, betydelsenyanser och semantiska fel. Tillägg delar jag in i semantiska och explicitgörande tillägg. På samma sätt delar jag utelämnningar in i semantiska och implicitgörande utelämnningar. Därefter exciperar jag de förändringar som beror på pragmatiska faktorer.

I den här undersökningen använder jag huvudsakligen kvalitativa metoder. Idar Magne Holme och Bernt Krohn Solvang (1997: 76, 81, 85–87) konstaterar att det med kvalita-

tiva metoder är möjligt att gå på djupet av ett fenomen. Kvalitativa metoder präglas av forskarens uppfattning och uttolkning av information. Med kvantitativa metoder omvandlas information till siffror och mängder. Styrkan med de kvantitativa metoderna ligger i att de kan förklara olika företeelser och sålunda möjliggöra generaliseringar. Kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder kan också kombineras med fördel. Med hjälp av en kombination av olika tillvägagångssätt är det möjligt att få en mer nyanserad och helhetsinriktad uppfattning om de fenomen som undersöks.

Min analys grundar sig på mina egna uppfattningar och uttolkningar av materialet. Därför har jag valt att använda huvudsakligen kvalitativa metoder. Mitt material är också för litet för att kunna göra generaliseringar. Undersökningen har ändå kvantitativa inslag. Jag anger med hjälp av tabeller hur de förändringar som jag har excerperat ur materialet fördelar sig mellan semantiska och pragmatiska förändringar. Jag anger också hur de semantiska förändringarna fördelar sig mellan tillägg, utelämnningar, betydelse-nyanser och semantiska fel.

I teoridelen i kapitel 2 och 3 ger jag en översikt av översättningsvetenskap och översättningskritik. I avsnitt 2.2 diskuterar jag även begreppet *fackspråk* och översättningen av fackspråkliga texter. I avsnitt 3.2 presenterar jag den analysmodell som jag har valt att tillämpa i undersökningen.

I analysdelen analyserar jag först de semantiska förändringar som översättaren har gjort (avsnitt 4.1) och därefter de pragmatiska förändringarna (avsnitt 4.2). De semantiska förändringarna delar jag in i mindre grupper, som jag påpekade ovan, men de pragmatiska förändringarna behandlar jag som en enhetlig grupp. I varje grupp tar jag fram några exempel ur materialet. I slutet av varje exempel anger jag sidnummer där den ifrågavarande meningen finns. För att göra exemplen tydligare använder jag kursivering vid de ord som är centrala i det aktuella exemplet. I några exempel förekommer förändringar som hör till olika grupper, men i varje exempel behandlar jag bara en grupp åt gången.

Jag har börjat undersökningen med att läsa både *Hästägarens handbok* och *Uusi hevosenomistajan käsikirja*. Därefter har jag jämfört originalet med översättningen mening för mening och markerat de ställen där översättaren antingen har gjort en semantisk eller en pragmatisk förändring i texten. De här förändringarna har jag delat in i grupper enligt Ingos (1991) modell. Det har inte alltid varit lätt att avgöra vilken kategori en förändring hör till. Några exempel skulle man kunna placera i olika kategorier. Jag har ändå försökt vara konsekvent när jag har kategoriserat förändringarna. Jag har tänkt på vilka orsaker kan ligga bakom förändringen och använt den förmodade orsaken som utgångspunkt för kategoriseringen.

2 ÖVERSÄTTNINGSVETENSKAPEN SOM VETENSKAP

J. C. Catford (1967: 20) definierar *översättning* kärnfullt. Enligt honom handlar översättning om att ersätta textmaterial på ett språk med ekvivalent textmaterial på ett annat språk. Enligt Juliane House (1977: 29–30) är översättning ”the replacement of a text in the source language by a semantically and pragmatically equivalent text in the target language”. Ekvivalens ingår i båda definitionerna, men House betonar ekvivalensen mer. Han förutsätter semantisk och pragmatisk ekvivalens vid översättningen.

Inkeri Vehmas-Lehto (1999: 12) påpekar att det sällan är språkets form som förmedlas från källspråk till målspråk. För det mesta har översättaren som uppgift att förmedla samma innehåll som originaltexten gör. Enligt Vehmas-Lehto är översättningens syfte att med målspråkets medel uttrycka det som redan har uttryckts med källspråkets medel. De tre ovannämnda definitionerna avviker från varandra på det sättet att Catford och House koncentrerar sig på textmaterialet medan Vehmas-Lehto framhäver innehållet i textmaterialet.

Ingo (2007: 15) definierar översättning mer detaljerat: ”Översättning är att på målspråket uttrycka det som uttryckts på källspråket på ett pragmatiskt, stilistiskt, semantiskt och strukturellt välfungerande och även med hänsyn till situationella faktorer så långt som möjligt likvärdigt sätt.” Ingo betonar i sin definition de fyra faktorerna pragmatik, stilistik, semantik och struktur. Utöver språkliga aspekter tar han i beaktande den kulturella situationen eller kontext där översättningen kommer att användas.

Enligt Ingo (1991: 9, 11, 12) har översättningskonsten funnits lika länge som skriftspråket. Trots det har den vetenskapliga forskningen av översättning kommit till så sent som på 1950-talet. Översättningsvetenskapen bygger på flera vetenskapsområden. Till dessa områden hör filologi, lingvistik, informationsteori, litteraturvetenskap och filosofi. Från filologin och litteraturvetenskapen härstammar de mest traditionella elementen inom översättningsvetenskapen. Dessa element är analysen av textens litterära art och intresset för stilfrågor. Som deldisciplin hör översättningsvetenskapen till den kontrastiva och

deskriptiva språkforskningen. Den kan indelas i två områden: rent teoretisk översättningsteori och en översättningsforskning som grundar sig på jämförelse av språkpar.

2.1 Forskningsinriktningar inom översättningsvetenskap

Irma Sorvali (1988: 45, 55–56) skiljer mellan tre forskningsinriktningar inom översättningsvetenskapen. Inriktningarna är filologisk, sociolingvistisk och lingvistisk. När det är fråga om filologiska översättningar och översättningsteorier, riktas intresset på vissa texttyper. I synnerhet fästs uppmärksamhet vid texttyper med litterär kvalitet. Med filologiska teorier granskas hur originaltextens innehåll har överförts i översättningen och hur de estetiska värdena har bevarats. Inom den sociolingvistiska inriktningen ses översättning som en del av den aktuella kommunikationsprocessen. Översättaren måste särskilt tänka på mottagarnas respons och deras reaktioner. Troligen passar filologiska och sociolingvistiska teorier bättre ihop med skönlitterära texter än med facktexter. De estetiska värdena är inte centrala i min undersökning.

Inom den lingvistiskt inriktade översättningsvetenskapen riktas intresset på de strukturella skillnaderna mellan källspråket och målspråket. Språkets form och innehåll är av central betydelse. (Sorvali 1983: 36.) Lingvistiska översättningsteorier granskar översättningen ur den språkliga aspekten. Med hjälp av teorier presenteras olika sätt att ersätta källspråkets grammatiska strukturer och ordförråd med målspråkets strukturer och ordförråd. (Vehmas-Lehto 2008: 15.) Catford (1967: 73) kallar de förändringar som uppstår vid översättning *översättningsbyten*. Ett översättningsbyte är alltså en avvikelse från formell motsvarighet vid översättning från originalspråket till målspråket. Catfords lingvistiska teori om översättning bygger huvudsakligen på J. R. Firths och M. A. K. Hallidays grammatikteori.

Målet med de lingvistiska översättningsteorierna är semantisk ekvivalens. Då förmedlar översättningen originaltextens sakinnehåll noggrant. Språkligt följer översättningen målspråkets normer. Översättaren använder ordförråd och strukturer som anses naturliga i målspråket. Det är mer betydelsefullt att bevara innehållet än formen i texten. (Veh-

mas-Lehto 2008: 15.) Den semantiska aspekten i min undersökning hör till den lingvistiska översättningsteorin. Jag koncentrerar mig på att betrakta hur sakinnehållet i översättningen motsvarar sakinnehållet i originalet. Den språkliga motsvarigheten är inte så central, men det är viktigt att texten känns naturlig och idiomatisk på målspråket.

En nackdel med lingvistiska översättningsteorier är att de kan skapa en vanföreställning om att översättningen primärt skulle handla om ersättande av grammatiska strukturer. De verkliga problemen i översättningen i allmänhet är dock pragmatiska. En fördel med lingvistiska översättningsteorier är att de erbjuder användbara tips om hur man kan lösa språkliga översättningsproblem. (Vehmas-Lehto 1999: 36, 2008: 16.)

Utöver lingvistiska teorier diskuterar Vehmas-Lehto (2008: 13, 17–18, 21) också kommunikativa och sociologiska översättningsteorier. Grunden till de kommunikativa teorierna har lagts på 1960-talet, när översättningsteorier har fått pragmatisk dimension. Då har man insett att översättning är kommunikation. Det räcker inte att språkligt jämföra originaltexten med översättningen. De kulturella olikheterna måste också beaktas. Det är sannolikt att de som läser översättningen har olika behov, bakgrundsinformation och tänkesätt än de som läser originaltexten. I stället för semantisk ekvivalens är målet dynamisk ekvivalens. Det betyder att den som läser översättningen reagerar på samma sätt som den som läser originaltexten. För att nå dynamisk ekvivalens kan översättaren ställvis vara tvungen att avvika från originaltexten och göra pragmatiska ändringar.

Till de kommunikativa teorierna hör också de funktionella ekvivalensteorierna. De här teorierna har som grundidé att varje text har en eller flera funktioner. En text kan till exempel ha en informativ eller en expressiv funktion, och översättaren bör behålla dessa funktioner. För att översättningen skulle ha samma funktion som originaltexten, kan både språkliga och pragmatiska förändringar vara nödvändiga. Bland annat Katharina Reiss har fördjupat sig i de funktionella ekvivalensteorierna. (Vehmas-Lehto 2008: 18–19.) De kommunikativa teorierna har likadana grundtankar som den pragmatiska aspekten i min undersökning. Vid översättningen krävs pragmatiska ändringar för att översättningen blir ändamålsenlig i den nya kontexten.

Reiss har utvecklat den så kallade skoposteorin tillsammans med Hans Vermeer. Skoposteorin är kommunikativ och funktionell, men den är ingen ekvivalensteori. I skoposteorin antas inte att översättningen är ekvivalent med originaltexten. Översättningen kan ha en helt annan funktion och målgrupp än originalet. Grundpelaren är *skopos*, översättningens funktion, inte originaltextens funktion. Centralt är att översättningen är adekvat, det vill säga motsvarar målspråkets normer och de krav som de nya mottagarna ställer på den. En adekvat översättning fungerar väl i den nya miljön. (Vehmas-Lehto 2008: 19–20.) Huvudsakligen lämpar sig skoposteorin för mitt undersökningsmaterial. Översättningen har en annan målgrupp än originalet eftersom originalet är avsett för svenska läsare och översättningen är avsett för finländska läsare. Jag granskar hur översättningen fyller sin funktion i den nya språk- och kulturmiljön. Å andra sidan är det betydelsefullt att översättningen är semantiskt ekvivalent med originaltexten. Det är fråga om ett fackspråkligt verk. Därmed måste översättaren syfta på ekvivalens mellan originalet och översättningen i fråga om innehållet.

När det gäller de sociologiska teorierna ses översättningen som en samhällelig verksamhet. Översättaren arbetar tillsammans med uppdragsgivaren och olika experter. Översättaren kan till exempel söka information om de som kommer att använda översättningen. Med hjälp av informationen är det möjligt att producera till exempel en ändamålsenlig bruksanvisning. Viktigt är att nå ett önskat mål med översättningen. Originaltextens form och även innehåll är sekundära. (Vehmas-Lehto 2008: 27.) De sociologiska teorierna lämpar sig mindre väl för analys av fackspråkliga översättningar, där förmedlandet av originaltextens innehåll är viktigast.

2.2 Att översätta facktexter

Christer Laurén och Marianne Nordman (1987: 31–32) definierar *fackspråk* som det språkbruk som specialister använder när de kommunicerar inom sitt gemensamma specialområde. Om alla deltagare i kommunikationsprocessen inte är bekanta med fackområdet i fråga, måste sändaren förenkla sitt språkbruk. Då är det inte längre fråga om

fackspråk. När allmänspråk används i kommunikationsprocessen förutsätts ingen långtgående specialisering av deltagarna.

Enligt Jorma Tommola (2006: 9) är fackspråk en språkform som en viss yrkesgrupp använder i sin kommunikation. Ofta avviker den här språkformen avsevärt från allmänspråket. Enligt Nordman (1992: 9) används fackspråk för differentierade syften medan för allmänspråk är det karakteristiskt att det ska kunna användas för odifferentierade syften.

Även om det numera är vanligt att granska fackspråk ur kommunikationens synvinkel, har det inte alltid varit så, påpekar Laurén (1993: 9, 57, 97). I början var det termer och ordförråd som betonades. Senare började man fokusera på texten och därefter på kommunikationen. Termer är i alla fall centrala instrument för fackkommunikation. *Term* definieras som ett språkligt uttryck för ett begrepp som hör till ett begreppssystem inom en teknolekt. En term kan bestå av ett eller flera ord. Ingo (1991: 36–37, 198, 265) konstaterar att den mest framträdande skillnaden mellan facktexter och allmänspråk vid översättningen är deras fackspecifika terminologi.

Språkbruket inom de enskilda fackområdena kallas *teknolekter*. Till exempel juridik och matematik har sina egna teknolekter. Alla teknolekter tillsammans bildar fackspråk, teknolekt är alltså ett underbegrepp till överbegreppet fackspråk. Teknolekter delas ofta in i vetenskapliga teknolekter och praktiskt inriktade teknolekter. (Laurén & Nordman 1987: 33; Nordman 1994: 12.) Som ett exempel på den ovannämnda indelningen kan nämnas teknolekter inom medicin och fotboll.

Inom teknolekter eller i anknytning till dem finns även mer begränsade språkformer av fackspråk, *minilekter*. Enligt Nordman (1994: 10, 37–38) är en minilekt en språkform som används av en mycket begränsad grupp specialister eller som kopplas till ett mycket begränsat specialområde. En minilekt kan vara ett underbegrepp till teknolekt, men den kan också vara en självständig helhet inom fackspråk. Olika minilekter är till exempel matrecept, väderrapporter och platsannonser.

Hästägarens handbok är en facktext eftersom skribenterna är specialister på det aktuella fackområdet, hästsport, och boken är skriven för specialister, sådana personer som redan äger en häst eller planerar att köpa en sådan. Skribenterna förutsätter att läsaren har förkunskaper om ämnet. Boken representerar hästsportens teknolekt. Enligt Laurén (1993: 93) förekommer det i varje facktext termer från många olika fackområden, det finns alltså ingen teknolekt som är så renodlad att den klarar sig utan termer från andra teknolekter. I mitt material förekommer det flera termer från hästsport, men det finns också termer som hör till exempel till medicin (*borrelia* och *penicillin*) och biologi (*stygfluga* och *fästing*).

Kännetecknande för fackspråkstexter är att deras huvudsakliga uppgift är att förmedla information. Därför är en entydig tolkning och stor semantisk exakthet viktigt också vid översättningen. När man översätter facktexter, betonas överföring av betydelsen mer än språkets form. (Ingo 2007: 218, 225–226.)

Typiskt för fackspråkliga texter är textsortskonventioner. Översättaren bör hålla i minnet att olika facktexter har sina egna traditioner och språknormer. Till exempel bruksanvisningar och matrecept är sådana facktexter. För att kunna skapa äkta och idiomatiska översättningar måste dessa traditioner respekteras. (Ingo 1991: 36, 2007: 227.) Enligt Laurén (1993: 15–16, 35–36) är det viktigt för översättaren att kategorisera rätt den text som ska översättas. Både författare och översättaren måste känna till texttypernas kännetecken för att kunna uttrycka sig korrekt.

Ingo (1991: 36–37, 198, 265, 2007: 226) påpekar att fackspråkstexter erbjuder många svårigheter för översättaren. Facktexter innehåller rikligt med termer och språkets struktur kan vara invecklat ”krångelspråk”. Ingående och långt driven fackkunskap ställer också krav på översättaren. Översättningen av facktexter förutsätter encyklopediska kunskaper; översättaren måste kunna söka information med hjälp av allmänna uppslagsverk, specialhandböcker och andra faktaböcker. Det är väsentligt att kontinuerligt följa med utvecklingen på området och inom dess terminologi. Fackspråksöversättaren bör vara förtrogen med terminologins grunder och terminologiskt arbete.

Även Hilikka Yli-Jokipii (2006: 100) anser att den fackspecifika terminologin är utmanande vid översättningen av facktexter. Översättaren kan få i uppdrag att översätta en webbsida som presenterar FN:s fredsbevarande verksamhet och följande uppdrag kan vara att översätta en varudeklaration för en ny medicin. Texterna kan handla om företeelser och produkter som innehåller helt nya termer. Då är kunskaperna i informationsökning viktiga. En yrkeskunnig översättare hittar ett lämpligt parallellmaterial som visar hurdan terminologi som är kännetecknande för området. Specialordböcker och termbanker i elektronisk form är bättre uppdaterade än de traditionella ordböckerna, men ofta saknas de allra färskaste termerna även i dem. Yli-Jokipii (2006: 100) rekommenderar att översättare konsulterar fackmän när det uppstår problem vid översättningen.

Hästägarens handbok har som huvudsaklig uppgift att förmedla information om hästar. Semantisk exakthet har därmed varit viktig vid översättningen. Boken presenterar fackområdet så ingående att en fungerande översättning förutsätter en fackspecialist som översättare. Eftersom den andra skribenten är veterinär är det naturligt att läsare förväntar sig att få pålitlig information om hur man sköter sin häst på ett bra sätt. Således ställer texten höga krav på översättaren.

Ingo (1991: 264, 330) poängterar att en bra översättare är väl insatt i det fackspråk som han eller hon översätter. Fackspråksöversättning är omöjligt att behärska om man inte har realia-kunskaper om fackområdet i fråga. Enligt Laurén (1993: 17) är en väl avgränsad yrkesgrupp den enda som har kunnande och språkbehärskning för en äkta facktext. Ingo (2007: 332–333) kallar översättaren av en saktext i allmänhet ”originaltextförfattarens ödmjuka tjänare”. Fackspråksöversättaren bör ha en opartisk inställning till texten, egna sympatier eller antipatier får inte komma fram i den översatta texten. Översättare av skönlitterära texter har något större friheter.

3 OM ÖVERSÄTTNINGSKRITIK

Sorvali (1990: 11, 70–71) påpekar att översättningskritik inte är samma sak som en felanalys. Syftet med översättningskritik är inte bara att leta efter fel och mindre lyckade lösningar i en översättning. Både positiva och negativa egenskaper bör tas i beaktande. Vid en ordentlig översättningskritik fästs uppmärksamhet också vid icke-språkliga faktorer. Kritiken grundar sig på en systematisk analys av både originalet och översättningen. Varje översättare har sitt eget sätt att se på texten och varje översättare gör sina egna val. Översättningskritik granskar dessa lösningar ur olika synvinklar.

Enligt Ritva Hartama-Heinonen (1988: 7, 11) är översättningskritik utvärdering av översättningens kvalitet. För att kunna utvärdera en översättning måste den jämföras med originaltexten. Det behövs en noggrann och systematisk analys av båda texterna för att kunna reda upp hur översättningen motsvarar originalet. Vid analysen kan man fästa uppmärksamhet bland annat vid texttyp, syntax, semantik, pragmatik och medium.

Eero Balk (2001: 97) anser att vid översättningskritik är det möjligt att välja mellan två synpunkter. Kritikern kan utvärdera hur översättningen motsvarar originalet eller hur översättningen förhåller sig till den nya språk- och kulturmiljön. Översättningskritik är betydelsefullt för utvecklingen av översättarnas yrkeskunnighet. Samtidigt ökar hela yrkeskårens prestige.

Enligt Ingo (1991: 247) är utgångspunkten för bedömningen av översättningar det konkreta språkliga materialet, alltså originaltexten och översättningen. Det språkliga tecknet består av form och betydelse. Den här tudelade skepnaden ger grunden för bedömningen. Både originaltexten och översättningen representerar form och betydelse fastän ingen av dessa två kan överföras exakt. Översättarens viktigaste uppgift vid kommunikativ översättning är att överföra betydelse och producera en genuin målspråklig text. I bedömningen av en översättning bör det dock ingå även en mångsidig lingvistisk jämförelse av originaltextens och översättningens språkliga material.

Jag tillämpar alla de fyra ovannämnda aspekterna gällande översättningskritiken i min undersökning. Jag försöker lyfta fram både lyckade och mindre lyckade lösningar som översättaren har gjort. Det är förstås min subjektiva bedömning som avgör om lösningen är positiv eller negativ, men mitt syfte är att kritiken alltid grundar sig på en ordentlig analys av materialet. I den semantiska analysen utvärderar jag hur översättningen motsvarar originaltexten och i den pragmatiska analysen tar jag hänsyn till den nya språk- och kulturmiljön.

3.1 Modeller för översättningskritik

Det finns flera modeller för översättningskritik. Olika modeller betonar olika aspekter. Enligt Reiss (1971) bör kritiken utgå från texttyper samt språkliga och utomspråkliga faktorer. De inomspråkliga faktorer som hon betonar är semantik, lexikon, grammatik och stilistik. De motsvarande utomspråkliga faktorerna är situation, fackområde, tid, plats, mottagare, talare och effekt.

På basis av språkets funktioner särskiljer Reiss fyra olika texttyper: informativ, expressiv, operativ och audio-medial text. Varje texttyp kräver olika sätt att översätta. Vid en informativ text, som en bruksanvisning, är det centralt att innebörden förmedlas så exakt som möjligt. Vid en expressiv text krävs att de emotionella värdena i originaltexten bevaras. När texten anpassas till den nya språkliga och kulturella miljön, beaktar man också estetiska synpunkter. En dikt är ett exempel på en expressiva text. En operativ text vill påverka mottagaren och således är det viktigt att bevara den effekt som originalet har. En propagandaskrift är en operativ text. En audio-medial text utnyttjar de audiovisuella massmedierna. Översättningen av en audio-medial text, till exempel en sångtext, förutsätter att de starkt betonade estetiska värdena kan återskapas på målspråket. (Reiss enligt Ingo 1991: 242.) Mitt material består en informativ text, så det är viktigt att innehållet i originalet förmedlas exakt i översättningen. Jag tar hänsyn både till språkliga och till utomspråkliga faktorer i min undersökning, men till exempel grammatik och stilistik som hör till Reiss modell är inte intressanta faktorer i mitt material.

Houses (1977: 25, 41–42) analysmodell utgår från jämförelse av originalet och översättningen med två typer av dimensioner: språkanvändaren och språkbruket. Till språkanvändarens dimensioner hör geografiskt ursprung, social klass och tid. Språkbrukets dimensioner är medium, deltagande, social roll, social attityd och verksamhetsområde. Både originalet och översättningen granskas syntaktiskt, lexikalt och textuellt inom varje dimension. Jag anser att Houses modell är alltför omfattande för att den kan tillämpas i den här studien.

Wolfram Wilss (1981: 279) har skapat en jämförelsemodell för översättningar. Modellen tar hänsyn till syntaktiska, semantiska och pragmatiska omständigheter. På alla tre plan klassificeras de lösningar som översättaren har gjort till exempel som goda och lämpliga eller som felaktiga. Wilss medger att översättningskritik bygger på kritikerns subjektiva tolkningar. Således kan resultaten inte vara så vetenskapligt bevisande som resultaten i vissa andra vetenskapsgrenar är. Min undersökning har beröringspunkten med Wilss kritikmodell, men mitt primära syfte är inte att klassificera de lösningar som översättaren har gjort som goda eller felaktiga. Jag är snarare intresserad av de ändringar som översättaren har gjort och hur översättningen skiljer sig från originalet på grund av översättarens lösningar.

Enligt Peter Newmark (1988: 186–187) består en heltäckande översättningskritik av följande faser. Först analyseras originalet kortfattat. Vid analysen betonar man textens avsikt och funktionella aspekter. Efter det granskas hur översättaren har tolkat författarens syfte. Därefter följer en noggrann jämförelse mellan översättningen och originalet. Vid jämförelsen granskas sammantaget fjorton faktorer. Faktorerna är rubrik, struktur, byten, metaforer, kulturella ord, tolkningar, egennamn, nybildningar, översattbara ord, tvetydigheter, språklig nivå, metaspråk, ordlekar och ljudeffekter. Slutligen utvärderas hur lyckad översättningen är. Newmarks modell är inte så ändamålsenlig för en analys av en facktext eftersom den innehåller faktorer som inte vanligtvis förekommer i facktexter, som till exempel ordlekar och ljudeffekter. I linje med Newmarks modell försöker jag också ta ställning till hur lyckad översättningen allt som allt är.

Modellen som Paula Huhtala (1995: 39, 179) har använt bygger på Catfords teori om översättningsbyten. Hon delar översättningsbyten in i två grupper: obligatoriska och frivilliga översättningsbyten. De obligatoriska översättningsbytena förorsakas av strukturella olikheter mellan källspråk och målspråk. De frivilliga översättningsbytena beror på översättaren som av någon anledning har velat avvika från originaltexten. Det finns flera möjliga orsaker till ett frivilligt översättningsbyte. Ett element i originaltexten kan uppfattas som onödigt eller det kan finnas brist på utrymme. Översättaren kan också beakta mottagaren eller helheten och därför välja att avvika från originaltexten. Vid frivilliga översättningsbyten krävs andra kunskaper än enbart kännedom om språkets struktur. Till exempel översättarens kännedom om uppdraget, målgruppen och ämnet påverkar slutresultatet. Kännetecknande för ett frivilligt översättningsbyte är att översättaren ofta har flera valmöjligheter än i samband med ett obligatoriskt översättningsbyte.

Huhtala (1995: 44) delar de frivilliga översättningsbytena in i två kategorier. I den första kategorin har ett element inte någon direkt motsvarighet i originalet eller i översättningen. Då är det fråga om ett tillägg eller ett bortfall. I den andra kategorin har ett element en motsvarighet men inte en lexikonmotsvarighet. Elementen kan även ordnas på ett annat sätt i översättningen än i originalet. Till den andra kategorin hör uttrycksbyten, informationsbyten, numerusbyten, stilnyansbyten, tidsformsbyten, stavningsbyten, namnbyten, ordföljdsbyten och satsbyten. Jag anser att analysen av obligatoriska översättningsbyten inte är ändamålsenlig när det gäller min undersökning. De frivilliga översättningsbytena är intressanta eftersom det är översättaren som väljer att göra dem även om det skulle vara möjligt att översätta uttrycket i originalet direkt. Tillägg och bortfall förekommer i Huhtalas modell, och jag har motsvarande grupper i min undersökning. Huhtalas modell innehåller dock kategorier som jag anser som mindre betydelsefulla i mitt material, till exempel stavningsbyten och ordföljdsbyten.

Ingo (1991: 247) konstaterar att översättaren bör utgå från principen ”så exakt som möjligt, så fritt som nöden kräver”. Det betyder att översättaren följer källspråkets modell men avviker från det när en exakt översättning upplevs i målspråket som felaktig, dålig, olämplig eller icke genuin. Översättaren kan ha som mål att producera en exakt översättning så länge detta inte medför några negativa konsekvenser för översättningen.

Översättningen kan användas i en annan språklig och kulturell miljö än originaltexten. Det innebär att förhållandet mellan språket och dess användare är olika. Därför måste även de pragmatiska förhållandena beaktas vid bedömningen av översättningar. För att kunna granska kvaliteten på en översättning finns det sammantaget fyra aspekter som man måste ta hänsyn till. De fyra aspekterna är grammatisk struktur, språklig varietet, semantik och pragmatik. Aspekterna struktur och varietet representerar den språkliga formen. Semantik och pragmatik representerar däremot språkets innehållssida. (Ingo 1991: 247, 2007: 20.)

Grammatiska strukturer kan inte bara analyseras genom att bedöma hur klanderfritt målspråk översättaren har använt. Uppmärksamheten bör fästas vid de ställen där översättaren har följt källspråkets strukturmodell och använt en formell motsvarighet. Kritikern kan då avgöra om källspråkets modell följts för strikt eller inte. Likaså bör noteras de ställen där översättaren har avvikit från källspråkets strukturmodell. Det är kritikerns uppgift att bedöma huruvida avvikelserna beror på strukturella skillnader mellan språken eller om översättaren själv valt att avvika från originalet. (Ingo 1991: 24.) I mitt material är skillnaderna mellan förlagan och översättningen ofta sådana att översättaren har varit tvungen att göra ändringar på grund av språkens olika struktur. Till exempel flera kapitel i originalet har en rubrik som består av en infinitivfras, som *Att ha häst*, *Att köpa häst* och *Att resa med häst*. I svenskan är infinitivfras ett vanligt uttryck, men i finskan används ofta substantiv i stället (Språknät 2013). Översättaren har översatt de ovan nämnda rubrikerna med substantivfraserna *Oma hevonen*, *Hevosen ostaminen* och *Hevosen kuljettaminen*. Jag anser att sådana här obligatoriska förändringar inte är särskilt givande att analysera eftersom de inte beror på översättaren speciellt mycket.

Språkliga varieteter uppkommer enligt olika kriterier. Sättet att använda språket varierar till exempel i fråga om tid, geografiskt läge, situation och språkanvändarens ålder. Sättet att använda språket varierar även hos samma person när han eller hon deltar i olika situationer. Samma person använder inte enbart en varietet utan även olika register. Språket är knutet till sin egen tid eftersom språket ständigt förändras och utvecklas. I allmänhet översätts texter direkt efter utgivningen. Med tiden kan språket dock börja kännas ål-

derdomligt. Då kan språket moderniseras genom att en ny översättning publiceras. (Ingo 1991: 252.)

Vid granskningen av språkliga varieteter fästs uppmärksamhet ofta vid stilarter, allmänspråk, tal- och skriftspråk samt dialekter. Olika stilarter är till exempel hög, normal och låg stil, skönlitterär och sakstil samt konstnärlig stil, vetenskaplig-teknisk stil och informationsstil. Den önskade språkliga varieteterna kan inte alltid nås med direkta motsvarigheter. Ofta är översättaren tvungen att förverkliga varieteterna med *förskjutna motsvarigheter*. Om det till exempel inte är möjligt att skapa en direkt dialektmotsvarighet till alla originaltextens dialektalt färgade ord, kan översättaren däremot använda ett dialektord där originaltexten inte har ett sådant. Förskjutna motsvarigheter kan placeras ganska fritt i texten. (Ingo 1991: 88, 152–153, 252–253.)

När man arbetar med översättningskritik bör man hålla i minnet att om det finns en lämplig direkt motsvarighet är det skäl att föredra den framför en förskjuten stilmotsvarighet. Bedömningskriteriet för språklig varietet är den exakthet och konsekvens varmed översättaren har förverkligat de språkliga varieteterna i texten. Om översättaren inte tillräckligt noggrant har identifierat vilka varieteter det finns i originaltexten, är det inte möjligt att använda samma varieteter i översättningen. (Ingo 1991: 253.) Stilen i översättningen i mitt material följer stilen i originalet noggrant. Båda böckerna är skrivna i saklig informationsstil. Inga talspråkliga inslag eller andra avvikelser från stilen förekommer. Den språkliga varietetens roll upplever jag därför som mindre betydande i den här undersökningen. Enligt Ingo (2007: 225) innehåller facktexter i allmänhet inte så många språkliga varieteter. Ofta förblir stilen densamma genom hela texten.

Ingos lingvistisk-pragmatiska kritikmodell för översättningar grundar sig på fyra grundaspekter: grammatisk struktur, språklig varietet, semantik och pragmatik. Översättningen fyller sin funktion när alla fyra aspekter är i sin ordning. Det förutsätter att den grammatiska strukturen överensstämmer med målspråkets normer och stilnivån ligger i linje med målspråkets uttrycksmöjligheter. Vidare ska översättningen förmedla rätt semantisk information och fungera pragmatiskt i den situation som den kommer att användas i. (Ingo 2007: 24.) Jag har valt att tillämpa två av de fyra ovannämnda aspekter-

na i min undersökning: semantik och pragmatik. Jag presenterar aspekterna närmare i följande avsnitt.

3.2 Undersökningsmodellen

Jag avgränsar min undersökning till två av de aspekter som hör till Ingos lingvistisk-pragmatiska analysmodell. Aspekterna är så omfattande att det inte går att granska alla i den här avhandlingen. Enligt min åsikt är semantiska och pragmatiska synpunkter de mest relevanta när det gäller mitt material. På grund av att jag betraktar översättningen ur semantisk och pragmatisk aspekt kan jag koncentrera mig på ändringar som översättaren själv valt att göra. Med hjälp av de två aspekterna kan jag analysera hur förändringarna har påverkat översättningen och hur översättaren har lyckats med överföringen av det semantiska innehållet och anpassningen av texten.

Jag använder samma klassificering som Ingo gör i sin modell. I den semantiska analysen granskar jag tillägg, utelämnningar, betydelsenyanser och semantiska fel. I den pragmatiska analysen granskar jag hurdana förändringar översättaren har gjort för att översättningen skulle fungera klanderfritt i sin nya miljö. Ändå anser jag att mitt perspektiv är mer subjektivt än Ingos. Jag nöjer mig inte med att kartlägga de ovannämnda förändringarna utan analyserar även hur de påverkar slutresultatet. Jag försöker ta ställning till om de lösningar som översättaren har gjort är lyckade eller inte. Vid de lösningar som enligt min mening är mindre lyckade ger jag egna förslag till hur översättningen kunde förändras. Jag försöker även utvärdera hur lyckad hela översättningen är både ur den semantiska och ur den pragmatiska synvinkeln.

3.2.1 Den semantiska aspekten

Sören Sjöström (2006: 21) konstaterar att ordet *semantik* är namnet på det vetenskapliga studiet av språklig betydelse. Enligt Kaija Kuirri (2004: 1, 3) är det betydelsen av tecken som studeras inom semantiken. Även andra grenar inom språkforskningen kan ha att

göra med betydelse. Deras syn är dock mer begränsad eller syftet med forskningen något annat. Närmast semantiken kommer pragmatiken, som jag diskuterar i avsnitt 3.2.2.

Ingo (1991: 254) ser överföringen av betydelseinnehåll som översättarens huvuduppgift. Därför tjänar överföringen av betydelse den största uppmärksamheten vid bedömningen av översättningar. Den semantiska utvärderingen ska vara tillräckligt mångsidig. Man bör granska åtminstone tillägg, utelämnningar, betydelsenyanser, inexaktheter och direkta fel i översättningen. Dessutom finns det skäl att granska de betydelseskilnader mellan originaltexten och översättningen som beror på pragmatiska orsaker.

Tillägg innebär att det finns sådant textmaterial i översättningen som inte finns i originaltexten. Ett tillägg behöver inte alltid bestå av ett ord, utan det tillagda elementet kan representera vilken enhet som helst inom grammatiken. (Huhtala 1995: 44.) Således är det möjligt att översättaren lägger till en hel mening som inte finns med i originaltexten.

Enligt Sorvali (1983: 58, 84) tenderar en god översättning att bli längre än originaltexten. Vid överföring från en lingvistisk och kulturell struktur till en annan kan man inte undvika att resultatet blir något längre. Ibland är det nödvändigt att explicit uttrycka på målspråket sådant som finns implicit i originaltexten. Det beror på att läsarna av originaltexten redan känner till bakgrundsfakta medan läsarna av översättningen inte gör det. I originaltexten kan det också förekomma en term som är okänd i målspråket. Då kan en förklaring vara nödvändig. Även Ingo (2007: 123) betonar att tillägg görs främst på pragmatiska grunder. I originaltexten kan det finnas sådant som måste förklaras mera ingående, det gäller särskilt om mottagare av översättningen befinner sig i en helt annan kultur än den kultur som originaltexten har skrivits i.

Enligt Ingo (2007: 123) är tillägg vanliga också när en översättare populariserar en facktext. Det är även möjligt att en exakt översättning verkar ofullständig eller obalanserad på målspråket. Då kan till exempel tillägg av ett adjektiv eller adverb vara motiverade för att skapa balans. Översättaren bör dock se till att inte använda tillägg som ett allmänt förfaringssätt vid översättningen. Sorvali (1983: 58) påpekar att översättaren inte har

frihet att modifiera vad som helst. Man kan utnyttja en förklaring bara om det behövs på det aktuella stället.

Ingo (2007: 123–124) särskiljer två olika typer av tillägg: *semantiska tillägg* och *explicitgörande tillägg*. Ett semantiskt tillägg innebär att det förekommer en väsentlig ny betydelsekomponent i översättningen som inte finns med i originaltexten. Ett semantiskt tillägg betyder informationstillskott. Vid explicitgörande tillägg förekommer däremot ingen egentlig ny information. Översättaren väljer att uttrycka sådant som i originaltexten kan läsas ”mellan raderna”. Explicitgörande tillägg kan underlätta förståelsen av texten.

Motsatsen till tillägg är bortfall. Det är en ändring som innebär att ett element i originalet förblir översatt. Ett bortfall kan innebära en förändring i textens innehåll men det är också möjligt att innehållet förblir oförändrat. (Huhtala 1995: 45.) Begreppet *bortfall* är i viss mån vilseledande eftersom det är en aktiv handling från översättarens sida att lämna bort någonting. Ingo (2007: 124) använder ett mer aktivt begrepp, *utelämning*. Han konstaterar att en utelämning bör ske på väl övervägda pragmatiska grunder. Ibland behövs små utelämningar för rytms skull. Det är viktigt för översättaren att beakta målspråket. Alltför ofta sker utelämningar till följd av slarv, förbiseenden eller lättja.

Ingo (2007: 124) delar utelämningar in i *semantiska utelämningar* och *implicitgörande utelämningar*. Vid semantiska utelämningar sker alltid någon form av informationsförlust. Då finns det i originaltexten en betydelsekomponent som översättaren inte valt att återge i översättningen. Innehållet i betydelsekomponenten kan inte läsas mellan raderna eller förstås av sammanhanget i översättningen. Vid implicitgörande utelämningar utelämnas ord och uttryck men informationsförlust är inte likadan som den vid semantiska utelämningar. Implicitgörande utelämningar kan försvåra förmedlandet av originaltextens budskap. Implicitgörande utelämningar kräver en viss uppmärksamhet av läsaren.

Enligt Ingo (1991: 256) bör de semantiska komponenterna fungera som semantiska grundenheter vid bedömningen av översättningar. Samtidigt när en text blir översatt är

det nästan oundvikligt att de semantiska förhållandena förändras. Det innebär till exempel att det som är entydigt i originaltexten kan bli dubbeltydigt i översättningen eller tvärtom. Förändringarna i de semantiska förhållandena är en följd av det arbiträra språkliga tecknet och språkens olika sätt att segmentera omvärlden och olika företeelser i den.

Det är inte ändamålsenligt att jämföra betydelsen mellan originaltexten och översättningen genom att räkna upp varje skillnad i betydelsenyanser. Uppmärksamhet bör fästas vid inexaktheter som inte beror på olikheter i språkens lexikalisering utan på mindre lyckade lösningar som översättaren har gjort i sitt arbete. Anmärkningsvärda nyansskillnader och inexaktheter är sådana som kan förvränga informationen och vilseleda läsarna. Översättningen borde inte ge upphov till missuppfattningar eller felaktiga associationer. Det är dock en sannolik konsekvens om översättaren använder en alltför mångtydig motsvarighet eller ett oprecist överbegrepp. Ett annat vanligt misstag gäller så kallade *polysema uttryck*. Det betyder att i originaltexten förekommer det ett uttryck som har flera möjliga betydelser. Då kan översättaren råka välja ett alternativ som skenbart motsvarar originaluttrycket men som inte passar in i det aktuella sammanhanget. (Ingo 1991: 256, 2007: 126.)

Om översättningen bara har få gemensamma komponenter med originaltexten eller de gemensamma komponenterna saknas helt, anser Ingo (1991: 256–257) att det då är fråga om direkta fel. Uppenbara misstag förekommer överraskande ofta i olika typer av översättningar. Misstag som förminskar läsarens möjligheter att följa texten uppstår även i skönlitterära översättningar. Om texten trots felen förblir begriplig är det möjligt att läsaren inte observerar felen.

Enligt Vehmas-Lehto (2005: 49, 52) kan man förutsätta att översättaren stöder sig på någon översättningsnorm. Avvikelse från denna norm kan ses som fel. Andra avvikelser är uppenbart felaktiga medan andra endast kan verka som misslyckade lösningar. Vid granskningen av översättningsfel räcker det inte att ta den språkliga nivån i beaktande. Uppmärksamhet måste också fästas vid textuella och utomspråkliga faktorer.

Ett fel kan granskas med tanke på hur mycket det försämrar översättningens kvalitet. Ett kommunikationsfel förändrar eller lämnar helt bort det budskapet som förmedlas i originaltexten. Kommunikationsfel har traditionellt bedömts som de mest allvarliga felen. Grammatiska och stilmässiga fel är inte så allvarliga, men de kan förminska läsarens möjligheter att förstå texten eller åtminstone irritera läsaren. (Vehmas-Lehto 2005: 53.)

Fel vid översättningen kan även indelas i språkliga, textuella eller utomspråkliga fel. Språkliga fel är till exempel fel som uppstår vid ordval. Ett ord kan ha olämpliga konnotationer eller det kan vara fråga om ord och uttryck som i och för sig är korrekta men som infödda språkbrukare inte skulle använda i den aktuella kontexten. Textuella fel anknyter sig till *kohe*sion, språkliga sambandsmarkörer mellan meningar och satser i en text. Om ordföljden i källspråket inte kan användas i målspråket, kan relationerna mellan meningarna bli oklara. Utomspråkliga, pragmatiska fel orsakas om översättaren inte beaktar översättningens funktion eller mottagare. (Vehmas-Lehto 1991: 53–55.)

Vid översättningskritik utvärderas hur lätt eller svårt det är att upptäcka fel i texten. En del av felen kan vara tydliga, så kallade öppna fel. De är lätta att upptäcka vid läsningen. Öppna fel antingen förändrar budskapet i texten eller stör läsaren. Öppna felen var länge de enda fel som togs upp vid en översättningskritisk analys. Numera har man insett att det inte räcker att korrigera de uppenbara felen. Översättningen kan fortfarande upplevas som onaturlig och icke-autentisk. Om översättningen tydligen innehåller brister men det är svårt att specificera var felen finns, är det fråga om så kallade dolda fel. Texten är skenbart korrekt, men den har egenskaper som inte riktigt hör till målspråket. Ofta är det fråga om så kallad interferens. Översättaren har lagt till några typiska drag från källspråket och har tagit dragen med till målspråket. I engelskan används till exempel possessiva pronomen kontinuerligt eftersom de inte kan lämnas bort. I finskan däremot framgår det av verbet vilken person det är fråga om. Om översättaren använder possessiva pronomen lika mycket i översättningen som i originalet, blir texten nog externt felfri men troligen stör det överflödande bruket av pronomen en finsk läsare. (Vehmas-Lehto 2005: 63–65.)

Jag analyserar mitt material i ett semantiskt perspektiv så mångsidigt som möjligt. Jag exciperar alla förändringar i de fyra grupperna men i analysen lägger jag största vikten på de förändringar som har påverkat översättningen mest. Den centrala undersökningsfrågan är hur översättaren lyckats med att förmedla det semantiska innehållet i originalet i sin översättning.

3.2.2 Den pragmatiska aspekten

Matti Leiwo, Minna-Riitta Luukka och Tarja Nikula (1992: 17) konstaterar att huvudsyftet med pragmatiken är att granska språkbruket i kontext och interaktion. Medan grammatiken koncentrerar sig på relationerna mellan form och betydelse, beskriver pragmatiken den lingvistiska interaktionen. Interaktionen iaktas ur talarens syftes och budskapets inverkans perspektiv. Enligt Sjöström (2006: 19, 199) behandlar pragmatiken språkanvändningen. Inom semantiken fokuserar man på uttryckens konventionella betydelser, men inom pragmatiken ligger fokus på den betydelse de ges i kommunikation.

Kuiri (2004: 3) ser pragmatiken som en omfattande gren. Enligt henne kan pragmatiken betyda allt språkbruk och forskning i det. Även Nikula (2008: 331) påpekar att pragmatiken är ett tvärvetenskapligt område och således är det svårt att ge en entydig definition av den. Enligt henne är språkbrukaren och situationen där språkbruket sker centrala inom pragmatiken.

Vid översättningen är den pragmatiska aspekten viktig. Översättaren är skyldig att se till att den översatta texten kommer att tjäna sitt syfte och fungera klanderfritt i den nya språk- och kulturmiljön. Språken är inte varandras spegelbilder och samhällena och kulturerna är inte heller det. Om översättaren upptäcker avsnitt eller ställen i originaltexten som inte kommer att fungera på målspråket i direkt översättning, måste dessa ställen bearbetas. Översättningen bör få en form och ett innehåll som lämpar sig för målspråket och dess kulturmiljö. (Ingo 2007: 126, 133.)

Jag anlägger ett pragmatiskt perspektiv på mitt material så att jag beaktar både hur texten fungerar i sin nya kulturmiljö och hur flytande texten är på målspråket. Den anpassning som översättaren har gjort spelar en central roll i min undersökning.

4 SEMANTISK OCH PRAGMATISK ANALYS AV MATERIALET

I det här kapitlet analyserar jag undersökningsmaterialet ur en semantisk och en pragmatisk synvinkel. Analysen är huvudsakligen kvalitativ, men den innehåller också kvantitativa inslag, i ställen där detta är relevant. De kvantitativa resultaten presenterar jag i form av tabeller.

Först presenterar jag kort förekomsten av semantiska och pragmatiska förändringar (tabell 1). I avsnitt 4.1 fördjupar jag mig i den semantiska analysen. Jag behandlar de semantiska förändringarna först som en helhet och därefter i fyra olika grupper: tillägg, utelämnningar, betydelsenyanser och semantiska fel. I avsnitt 4.2 analyserar jag de pragmatiska förändringar som har förekommit vid översättningen. I varje avsnitt ger jag exempel som jag har excerperat ur materialet. Jag försöker ta med exempel både på lyckade och på mindre lyckade lösningar.

Kategoriseringen av de olika förändringarna har inte alltid varit lätt. Min princip har varit att kategorisera utgående från de orsaker som jag antar legat bakom förändringen (se avsnitt 1.3). Därför uppstår det till exempel i avsnitt 4.2 fall som egentligen är tillägg men som jag har kategoriserat som pragmatiska förändringar. Det här beror på att jag anser att tilläggen har gjorts av pragmatiska skäl. Översättaren har gjort tilläggen för att texten skulle tjäna sitt syfte i Finland.

I denna undersökning finns 310 förändringar. Av tabell 1 framgår hur många av dem är semantiska och hur många är pragmatiska. Det framgår också hur förändringarna fördelar sig procentuellt mellan de semantiska och pragmatiska förändringarna.

Tabell 1. De semantiska och pragmatiska förändringarna i materialet

	Antal	%
Semantiska förändringar	231	74,5
Pragmatiska förändringar	79	25,5

Det finns sammantaget 231 semantiska förändringar och 79 pragmatiska förändringar i översättningen. De semantiska förändringarna utgör en klar majoritet. 74,5 % av alla förändringarna i materialet är semantiska. Andelen pragmatiska förändringar i materialet är 25,5 %.

4.1 Semantisk analys

Det här avsnittet består av den semantiska analysen av materialet. Analysen innehåller fyra kategorier: tillägg, utelämnningar, betydelsenyanser och semantiska fel. I varje kategori presenterar jag några exempel som hör till det ifrågavarande området. Exempelen har jag valt så att det finns både exempel som representerar typiska fall och exempel som jag upplevt som anmärkningsvärda och centrala.

Tabell 2 visar hur de olika semantiska förändringarna fördelar sig mellan de ovan nämnda fyra grupperna. Det framgår av tabellen hur många gånger den ifrågavarande förändringen förekommer i översättningen och hur de olika semantiska förändringarna fördelar sig procentuellt.

Tabell 2. De olika semantiska förändringarna i materialet

	Antal	%
Tillägg	74	32,0
Utelämnningar	103	44,6
Betydelsenyanser	42	18,2
Semantiska fel	12	5,2

Av tabell 2 framgår det att den vanligaste semantiska förändringen är utelämnning med 103 förekomster i materialet. Nästan hälften av de semantiska förändringarna, 44,6 %, består av utelämnningar. Tilläggen utgör ungefär en tredjedel, 32,0 %, av alla semantiska förändringar. Betydelsenyanserna utgör 18,2 % och de semantiska felen 5,2 % av de semantiska förändringarna.

Om man jämför tabell 1 och tabell 2, kan man märka att utelämning är den förändring som förekommer allra oftast, 103 gånger, i översättningen. Näst vanligast är pragmatiska förändringar och tillägg. Det förekommer 79 pragmatiska förändringar och 74 tillägg. Betydelsenyanserna och de semantiska felen är däremot mer sällsynta i materialet. Det finns 42 betydelsenyanser och 12 semantiska fel i översättningen.

4.1.1 Tillägg

I det här avsnittet granskar jag de tillägg som förekommer i materialet. Först går jag igenom de explicitgörande tilläggen och därefter de semantiska tilläggen. Enligt Ingo (2007: 123–124) medför explicitgörande tillägg ingen egentlig ny information utan då har översättaren skrivit någonting som finns mellan raderna i originalet. Ett semantiskt tillägg däremot medför ny information som inte finns med i originaltexten. Det finns sammanlagt 74 tillägg i översättningen. Av tabell 3 framgår det hur tilläggen fördelar sig mellan explicitgörande och semantiska tillägg.

Tabell 3. Explicitgörande och semantiska tillägg i materialet

	Antal	%
Explicitgörande tillägg	52	70,3
Semantiska tillägg	22	29,7

Vid översättningen har det skett 52 explicitgörande tillägg och 22 semantiska tillägg. Det betyder att den största delen, 70,3 %, av tillägg är explicitgörande. De semantiska tilläggen utgör knappt en tredjedel, 29,7 %, av alla tillägg.

4.1.1.1 Explicitgörande tillägg

I den här undersökningen är det fråga om två ganska likartade kulturer. Hästskötseln i Sverige avviker inte märkvärdigt från hästskötseln i Finland. I det här fallet är det inte heller fråga om populariseringen utan både *Hästägarens handbok* och *Uusi hevose-*

nomistajan käsikirja är riktade till läsare som redan i någon mån har kunskaper om hästsport. Således är de tillägg som förekommer i översättningen huvudsakligen sådana som inte direkt medför ny information. Ett typiskt exempel på ett tillägg presenteras i exempel (1).

- (1) Om hästen inte blir bättre efter en stunds motion, bör veterinär tillkallas. (s. 112)

Jos hevonen ei voi paremmin taluttelun jälkeen, *paikalle* pitää kutsua eläinlääkäri. (s. 112)

Tillägget i exempel (1) är inte nödvändigt, man kunde säga bara *pitää kutsua eläinlääkäri*. Ingo (2007: 123–124) kallar det här för explicitgörande: det förekommer nya ord men ingen egentlig ny information. Översättaren säger ut sådant som i originalet kan läsas ut mellan raderna eller härledas ur sammanhanget. Ett liknande fall förekommer i exempel (2).

- (2) Kraven på ett häststängsel är att det ska synas tydligt, vara rejält och hålla hästen inne i hagen. (s. 39)

Hyvällä hevosaidalla on *kolme perusvaatimusta*: aidan pitää näkyä selvästi, sen pitää olla vankka ja kestävä ja hevosen pitää pysyä aitojen sisäpuolella. (s. 40)

I exempel (2) har översättaren tillagt uttrycket *tre baskrav* som inte finns i originaltexten. Där räknas ändå upp tre krav som ett häststängsel har. Härmed har översättaren inte tillagt ny information, hon har bara valt att skriva ut hur många krav det räknas upp i texten.

Det förekommer också sådana explicitgörande tillägg där översättaren har valt att tillägga något ord för att få översättningen att låta naturligare på finska. Ett sådant fall finns i exempel (3), där översättaren har tillagt ett ord som inte påverkar innehållet på något sätt.

- (3) Spatt förekommer i alla åldrar. (s. 121)

Pattia esiintyy kaikenikäisillä hevosilla. (s. 121)

Exempel (3) är svårt att uttrycka på finska som sådant. *Pattia esiintyy kaikkina ikäkautena* är en möjlighet, men översättningen blir mer flytande genom att tillägga ordet *häs-*

tar. I den svenska meningen framgår det av kontexten att det är fråga om hästar, vilket gör att översättningen och tillägget motsvarar innehållet.

De explicitgörande tillägg som förekommer i materialet påverkar inte riktigt slutresultatet. Tilläggen är för det mesta sådana att översättningen skulle fungera utan dem men å andra sidan medför tilläggen inte några negativa påverkan. Explicitgörande tillägg är meningsfulla i de fall som förekommer i exempel (3). Då har översättaren sett till att texten blir flytande på målspråket.

4.1.1.2 Semantiska tillägg

Ett semantiskt tillägg innebär att översättningen förmedlar mer information än originaltexten. I exempel (4) har översättaren gjort ett avsevärt tillägg.

- (4) Numera utförs stora bukoperationer regelmässigt på djursjukhusen och det finns goda chanser att rätta till även komplicerade mag/tarmlidanden. (s. 107)

Nykyisin ähkyjä pystytään leikkaamaan, ja tällöin pystytään hoitamaan vaikeitakin suolistomuutoksia. *Tosin leikkaaminen on kallista, ja hevosen selviytymismahdollisuudet vaihtelevat.* (s. 107)

Huhtala (1995: 45) påpekar att ett tillägg kan resultera i en betydelseförändring. Tillägget i exempel (4) uttrycker troligen översättarens egna uppfattningar om ämnet och det kan ses som en anmärkningsvärd förändring. Tillägget kan direkt påverka hästägaren och hans attityd till bukoperationer. Enligt Ingo (2007: 332–333) bör särskilt facktextöversättaren försöka tolka innehållet i originaltexten så neutralt som möjligt och inte låta de personliga åsikterna komma fram. Därför anser jag att översättaren i den här punkten har gjort en tvivelaktig lösning. De som läser översättningen antar att det är skribenterna som har skrivit båda meningarna. Översättaren borde alltså ha hållit sig till originaltexten och inte göra ett tillägg.

Också i exempel (5) har översättaren gjort ett semantiskt tillägg. I det här fallet är tillägget enligt min mening inte någon negativ förändring.

- (5) Det är en god idé att rida med ett grimskafat fäst runt halsen på pigga hästar som ofta skyggar eller slår bakut. Då har du något att hålla i! (s. 75)

Jos ratsastaa *nuoria hevosia* tai hevosia jotka usein säikkyvät, pukittelevat tai potkivat, kannattaa pitää riimunnaru kaulan ympäri sidottuna. Näin sinulla on jotain, josta pitää kiinni! (s. 75)

I översättningen finns uttrycket *unga hästar* som inte förekommer i originaltexten, inte ens mellan rader. Det är dock ett faktum att det ofta är unga hästar som gör något oväntat och på så sätt har översättaren inte gjort något fel. Men det är fråga om ett semantiskt tillägg; översättaren har av någon anledning beslutit att det inte räcker med att översätta det som står i originaltexten. Här är det inte fråga om en förklaring till läsare, utan översättaren har tillagt helt ny information till texten. Den första meningen i exempel (5) har som helhet översatts ganska fritt. Översättaren har lämnat bort uttrycket *pigga hästar* och tillagt ordet *bockar* (fi. *pukitella*). Den sistnämnda förändringen har jag inte kategoriserat som ett tillägg eftersom det hör till bockning att hästen slår då bakut. Dessutom är det vanligare att hästen bockar under ett ridpass än att den bara börjar sparka. Därför anser jag att översättningen fungerar bra, i motsats till exempel (4).

Det semantiska tillägget är inte alltid så anmärkningsvärt fast det medför ny information, jämför exempel (6).

- (6) Trästigbyglar kan vara bra att använda istället för vanliga i metall, om det är kallt ute. (s. 144)

Kovalla pakkasella kannattaa kokeilla puisia jalustimia, *ne ovat lämpimämmät eivätkä hohkaa kylmää* samalla tavalla kuin metalliset. (s. 144)

Om översättaren hade översatt bara det som sägs i originalet, kunde översättningen vara till exempel *Kovalla pakkasella kannattaa kokeilla metallisten jalustimien sijaan puisia*. Översättaren har tillagt en förklaring till läsare; trästigbyglar kan vara bra att använda därför att de inte avger köld på samma sätt som metallstigbyglar gör. Exemplet kan ses som ett gränsfall mellan semantiska tillägg och explicitgörande. Informationen på sätt och vis finns mellan raderna i originalet. Det krävs ändå slutledningsförmåga av läsarna för att de förstår av den svenska meningen varför stigbyglar av trä är bättre vid kallt väder än stigbyglar av metall. Därför har jag klassificerat sådana här tillägg som seman-

tiska i stället för explicitgörande. Översättaren har tolkat texten så att det är det här som skribenterna har syftat på och hon har velat förklara den för läsarna. Jag anser att tillägget är nyttig. Det visar att översättaren har sett till att läsarna skulle få så mycket information som möjligt.

De semantiska tilläggen påverkar översättningen mer än de explicitgörande tillägg. Vid semantiska tillägg blir översättarens roll synligare. Som de ovannämnda exemplen visar, kan tilläggen vara både positiva och negativa. Det finns semantiska tillägg som förändrar innehållet avsevärt, men jag anser att största delen av de semantiska tilläggen i materialet ändå är mindre betydande. En märkbar förändring i exempel (4) är mer sällsynt än mindre märkbara förändringar i exempel (5) och (6).

4.1.2 Utelämningar

I det här avsnittet fördjupar jag mig i de tillägg som förekommer i materialet. Först går jag igenom implicitgörande utelämningar och därefter semantiska utelämningar. Enligt Ingo (2007: 124) betyder en implicitgörande utelämning att översättaren har valt att säga mellan raderna sådant som har uttryckts tydligt i originaltexten. En semantisk utelämning däremot betyder att det sker en klar informationsförlust. Översättaren har lämnat bort någonting relevant vid översättningen. Det förekommer sammantaget 103 utelämningar i översättningen. Tabell 4 visar hur utelämningarna fördelar sig mellan implicitgörande och semantiska utelämningar.

Tabell 4. Implicitgörande och semantiska utelämningar i materialet

	Antal	%
Implicitgörande utelämningar	57	55,3
Semantiska utelämningar	46	44,7

Av tabell 4 framgår det att utelämningar fördelar sig relativt jämnt mellan implicitgörande och semantiska utelämningar. Det finns 57 implicitgörande och 46 semantiska

utelämningar. Implicitgörande utelämningar är alltså lite vanligare. De utgör 55,3 % av utelämningarna medan 44,7 % av utelämningarna är semantiska.

4.1.2.1 Implicitgörande utelämningar

När ord eller uttryck utelämnas så att det semantiska innehållet finns mellan raderna, är det enligt Ingo (2007: 124) fråga om implicitgörande. Då försvåras förmedlandet av originaltextens budskap och det är möjligt att innehållet inte förmedlas till alla läsare. Exempel (7) är från en bildtext där delarna på hästens huvud presenteras. Översättaren har valt att göra en implicitgörande utelämning.

(7) Mule med *näsborrar*, överläpp, underläpp och haka. (s. 111)

Turpa, jossa *ylähuuli*, *alahuuli* ja leuka. (s. 111)

Ordet *näsborrar* har utelämnats i exempel (7). Informationen finns ändå med på bilden, där man kan se att hästen har *näsborrar*. Det beror på läsaren om han eller hon på grund av bilden förstår att *näsborrarna* hör till hästens mule. Utelämningen gör att det semantiska innehållet i originalet inte nödvändigtvis förmedlas till alla som läser översättningen. I det här fallet skulle översättaren ha kunnat använda den ordagranna översättningen *Turpa, jossa sieraimet, ylähuuli, alahuuli ja leuka*. Jag anser att utelämningen är onödig, precis som den i exempel (8).

(8) Kraftiga blodflöden stoppas *som ovan beskrivits* genom tryckförband eller stasning. (s. 129)

Voimakas verenvuoto tyrehdytetään paine- tai kiristyssiteen avulla. (s. 129)

Meningen i exempel (8) förekommer på sida 129. På sida 126, under rubriken *Skärsår*, förklaras hur blodflöden stoppas genom tryckförband och stasning. Det är dock möjligt att läsare inte läser boken systematiskt och då kan läsare inte så lätt koppla meningen i exempel (8) ihop med avsnittet om sårskador. Möjliga översättningsalternativ där utelämning inte sker är åtminstone *Voimakas verenvuoto tyrehdytetään paine- tai kiristyssiteen avulla* (ks. *Viiltohaavat*) och *Voimakas verenvuoto tyrehdytetään paine- tai kiris-*

tyssiteen avulla, kuten kappaleessa Viiltohaavat kuvailtiin. Då förmedlas all information som finns i originalet till alla läsare.

Exempel (9) består av två meningar där översättaren har lämnat bort en del av båda meningarna. Utelämningen är implicit eftersom läsaren inte förlorar någon relevant information.

- (9) Vid all medicinering är det viktigt att följa doseringen noga, *överdosera inte*. Det kan förekomma att substanser av medicinen finns kvar hos hästen även efter karenstidens utgång, *just på grund av överdosering*. (s. 131)

Kaikessa lääkityksessä on tärkeätä noudattaa tarkasti annostusohjeita. Muuten hevosessa voi olla lääkejäämiä karenssiajan päätyttyäkin. (s. 132)

De svenska meningarna innehåller i någon mån upprepning. Översättningen är kortare, men den förmedlar budskapet som finns i originaltexten. Läsare förstår ju att om de uppmanas att följa doseringen noga, så betyder det att både över- och underdosering bör undvikas. Överdoseringsen behöver inte nämnas skilt. I motsats till exempel (7) och (8) anser jag utelämningen i det här fallet är motiverad. Översättaren har lyckats undvika den onödiga upprepning som förekommer i originalet.

Den implicitgörande utelämningen är motiverad också i exempel (10) som hör till avsnittet *Köpa hästgård*.

- (10) Det kan bli dyrt att i längden förlita sig på arrende, *om man köpt för lite mark*. (s. 31)

Vuokramaan varaan laskeminen voi ajan myötä käydä kalliiksi. (s. 31)

I avsnittet poängteras att om man köper en hästgård är det viktigt att inte köpa för lite mark. Det behövs mark till vinterhage, sommarhage och träning. Den svenska meningen i exempel (10) innehåller därmed en onödig förklaring: *om man köpt för lite mark*. Det framgår tydligt av kontexten att det är nödvändigt att använda arrendemark just därför att det inte finns tillräckligt med egen mark. Avsnittet behandlar samma ämne, så det är onödigt att upprepa det i den här meningen. Översättaren har valt att lämna bort förklaringen och översättningen fungerar ändå klanderfritt.

Om jag jämför implicitgörande utelämningar med explicitgörande tillägg, anser jag att de implicitgörande utelämningarna påverkar översättningen mer. Förändringar som jag presenterat i exempel (7) och (8) är typiska för materialet. Översättaren har valt att lämna bort en del av texten och fast utelämningen inte är så avsevärd, är det en negativ förändring från läsarens synpunkt. Utelämningen försvårar förmedlandet av innehållet. Det är möjligt att de som läser översättningen, förlorar en del av informationen som finns i originalet, på grund av utelämningen som översättaren har gjort. Jag upplever att de flesta implicitgörande utelämningar är omotiverade men det finns också annorlunda fall. Utelämningar som förekommer i exempel (9) och (10) anser jag som motiverade. De reducerar upprepningen som ibland förekommer i originaltexten.

4.1.2.2 Semantiska utelämningar

Vid en semantisk utelämning sker alltid någon form av informationsförlust. Då har översättaren valt att lämna bort ett uttryck vars innehåll inte förmedlas till läsare av översättningen. (Ingo 2007: 124.) En semantisk utelämning kan vara avsevärd som exempel (11) visar.

- (11) Det är inte ovanligt att benet svullnar när inflammationen tilltar, *så man bör alltid ha hovböld i åtanke om hästen får ett svullet ben.* (s. 115)

Ei ole epätavallista että koko jalka turpoaa tulehduksen pahetessa. (s. 115)

Såsom tillägg kan också utelämning gälla större enheter än ett ord. I exempel (11) har översättaren utelämnat en hel sats. Hovböld är ett smärtsamt besvär som ofta förekommer under perioder med blöta hagmarker. Då är det lätt för bakterier att frodas och orsaka en infektion i hoven. Typiskt vid en hovböld är den stora hältan. Smärtan kommer ofta förvånansvärt plötsligt. Området ovanför hoven svullnar oftast upp och ibland kan hela benet svullna. Därför kan hovböld vara svårt att skilja från andra akuta sjukdomstillstånd. (Strömsholm djursjukvård 2012.) Den som läser översättningen förlorar en relevant information eftersom översättaren har översatt bara hälften av meningen. Översättarens lösning kan inte ses som lyckad. Den fullständiga översättningen kunde vara

Ei ole epätavallista, että koko jalka turpoo tulehduksen pahetessa, joten kaviopaiseen mahdollisuus on syytä pitää mielessä aina, kun hevosen jalka turpoo.

Texten i exempel (12) ingår i ett avsnitt där olika ledinflammationer ligger i fokus. I de här meningarna behandlas vätskefyllnad vid hasen, i hästens bakben. För att göra exemplet tydligare har jag tagit med en mening som förekommer före utelämnningen.

- (12) Om det uppkommer dagen efter ett hårt träningspass är det en upplysning om att gränsen är nådd för ansträngning av hästen just för tillfället. *Vätskefyllnaden behöver sällan åtgärdas, men det är lämpligt att skritta hästen några dagar, innan den tränas för fullt igen.* (s. 122)

Jos se ilmestyy kovaa valmennusta seuraavana päivänä, se tarkoittaa että hevonen ei kestä tässä vaiheessa kyseistä valmennusta kovempaa rasitusta. (s. 122)

I exempel (12) har översättaren lämnat bort en hel mening. Utelämnningen gäller väsentlig information och den kan direkt påverka hur hästägaren vårdar en häst som har vätskefyllnad vid hasen. Den som läser originaltexten får veta att det är lämpligt att underlätta träningen och bara skritta hästen några dagar. Enligt översättningen räcker det däremot att träna på samma nivå som förut.

Exempel (13) hör till avsnittet *Medicinering*. I det aktuella stycket förklaras att det inte är rekommendabelt att blanda örtpreparat med traditionella läkemedel. Översättaren har utelämnat följande två meningar vid översättningen.

- (13) Man vet t.ex. att ginkgo och ginseng inte bör användas samtidigt med antiinflammatoriska medel. Vidare bör örtpreparat med valeriana undvikas om hästen ska ges lugnande medicin, medan vitlök kan förstärka effekten av vissa preparat. (s. 132)

Örtpreparat används hos hästar även i Finland (se t.ex. Jaakkola 2011). Således borde meningarna i exempel (13) ha tagits med i översättningen. Nu sker det informationsförlost som beror på översättarens lösning att inte översätta hela texten. De som läser översättningen får inte veta vad skribenterna har skrivit om ginkgo, ginseng och valeriana.

I exempel (14) är utelämningen inte så anmärkningsvärd som i de ovannämnda exemplen. Det är ändå fråga om en semantisk utelämning eftersom översättaren valt att lämna bort en del av den information som finns i originaltexten.

- (14) På senare år har det importerats en rad raser som finns i mindre antal. Bland dem finns lipizzaner, *morganhäst* och P.R.E. (kallas allmänt ”andalusier”). (s. 20)

Harvinaisempia rotuja meillä ovat mm. lipizzanhevoset ja andalusialaiset (P.R.E.). (s. 20)

I exempel (14) har översättaren utelämnat en hästras, *morganhäst*. Rasen är inte vanlig i Finland, men det är inte heller lipizzaner och andalusier, som översättaren har bevarat i sin översättning. För att vara konsekvent, borde översättaren ha nämnt också morganhästen. Därmed anser jag att utelämningen är omotiverad.

Precis som semantiska tillägg, kan även semantiska utelämningsar antingen ses som positiva eller negativa. En del av de semantiska utelämningarna är betydande och andra är mindre betydande. De utelämningsar som förekommer i exempel (11) och (12) är negativa ur läsarens synpunkt. På grund av översättarens lösning förlorar läsarna relevant information. Huvudsakligen är de semantiska utelämningarna i materialet sådana som förekommer i exempel (14). Utelämningen är inte så avsevärd, men det finns ingen anledning för översättaren att avvika från originaltexten.

4.1.3 Betydelsenyanter

Enligt Ingo (1991: 256) är det inte ändamålsenligt att räkna upp varje skillnad i betydelsenyanter mellan originalet och översättningen. Anmärkningsvärda betydelsenyanter är sådana som förekommer på grund av översättaren och hennes lösningar. Det finns 42 betydelsenyanter i mitt undersökningsmaterial. De flesta kan sägas vara av ringa betydelse och jag anser att betydelsenyanterna inte erbjuder så givande material för analysen som de andra grupperna gör. Därför går jag igenom betydelsenyanterna kortfattat. Jag har letat efter exempel på nyansskillnader och inexaktheter som möjligen förvränger den information som originaltexten förmedlar och kan orsaka missuppfattningar eller felaktiga associationer hos läsarna.

Meningen i exempel (15) förekommer i avsnittet som behandlar lastning och transporter av en ovan häst. Vid översättning av meningen uppstår det nyansskillnad i fråga om modalitet, det vill säga talarens omdöme om meningens innehåll.

- (15) Vid färd på större vägar är det risk för att långtradare kör upp tätt bakom transporter vilket *skrämmar* hästen och då *är det bättre* att ha luckan stängd. (s. 134)

Jos ajaa pääteillä, on vaarana että rekat ajavat hyvin lähelle hevoskuljetusvaunuja, mikä *saattaa pelästyttää* hevosia. Silloin *voi olla parempi* pitää luukku suljettuna. (s. 136)

Den svenska meningen uttrycks utan tvekan. Skribenten konstaterar att hästen kommer att bli rädd när långtradaren kör bakom hästtransporten och det är bättre att stänga luckan i övre delen av lämnen innan man åker iväg. I översättningen däremot beskrivs situationen så att det är möjligt att hästen blir rädd och det kan vara bättre att hålla luckan stängd. Eftersom texten handlar om transporter av en häst som inte är van vid att resa i bilen, är nyansskillnaden mellan originalet och översättningen betydelsefull. Transporteringen av en häst innehåller alltid risker. Enligt mina egna erfarenheter brukar även de hästar som är vana vid att resa bli skrämde om luckan i lämnen är öppen och en större bil kör bakom. Ännu mer sannolikt är det att en ovan häst blir skrämde och panikslagen i situationen. Jag anser att på grund av förändringen som översättaren har gjort förvrängs den information som originalet förmedlar.

Exempel (16) visar ett annat fall där originalet och översättningen avviker från varandra i fråga om modalitet. Meningen är en del av en bildtext där skribenterna uppmanar att hästen ska bindas upp på en särskild plats i stallet vid skötsel.

- (16) Se till att ha bra belysning och *gärna* halkfritt golv. (s. 35)

Paikassa *pitää* olla hyvä valaistus ja alusta, joka ei ole liukas. (s. 35)

I originaltexten rekommenderas ett halkfritt golv, men i översättningen sägs det att golvet måste vara halkfritt. För att undvika onödiga olycksfall är det en allmän princip att det finns ett halkfritt golv i stallet. Därför upplever jag att översättningen är mer ändamålsenlig än originaluttrycket. Det är inte bara önskvärt att golvet är halkfritt utan det är

en viktig faktor. På grund av översättarens lösning uppstår det en betydelsenysans mellan originalet och översättningen, men jag ser förändringen som positiv.

Texten i exempel (17) behandlar engelska fullblodshästar. Översättaren har valt att bearbeta ett par ställen i meningarna i stället för en ordagrann översättning.

(17) *Ibland* säljs utrangerade löphästar billigt. De är med sitt livliga temperament *sällan lämpliga* för nybörjare. (s. 18)

Usein laukkaradoilta karsittuja hevosia saa halvalla. Vilkkaan ja hermostuneen luonteensa takia ne *eivät sovi* aloittelijoille. (s. 19)

I Sverige arrangeras galopptävlingar regelbundet, medan i Finland arrangeras inga officiella galopptävlingar. Därmed finns det inte heller utbud av före detta galopphästar i Finland. Därför är det intressant att översättaren har valt att ändra *ibland* i exempel (17) till *ofta*. Om översättaren hade velat bevara det semantiska innehållet oföränderligt, kunde hon ha översatt meningarna till exempel på följande sätt: *Toisinaan laukkaradoilta karsittuja hevosia saa halvalla. Vilkkaan ja hermostuneen luonteensa takia ne eivät yleensä sovi aloittelijoille*. Särskilt i den andra meningen upplever jag att översättaren låter sina egna värderingar och uppfattningar synas. Översättningen är inte felaktig, men översättaren har gjort en onödig förändring, tycker jag.

De betydelsenysanser som förekommer i materialet påverkar inte avsevärt översättningen. Exempelen som jag har presenterat hör till de mest anmärkningsvärda. De är fall där översättaren har förvrängt informationen som finns i originalet. På grund av översättarens lösning förmedlas det semantiska innehållet inte på samma sätt i översättningen som i originalet. Som det framgår av exemplen kan betydelsenysanser påverka översättningen antingen positivt eller negativt. Största delen av betydelsenysanserna är mindre betydelsefulla och orsakar inga negativa konsekvenser.

4.1.4 Semantiska fel

Semantiska fel är förändringar som översättaren bör undvika så mycket som möjligt. När det uppstår ett semantiskt fel i översättningen, har översättaren gjort ett fel i sitt arbete. Läsare kommer knappast att jämföra översättningen med originalet, så de lägger

inte nödvändigtvis märke till de fel som uppstår i översättningen. Läsare förhåller sig till texten som en pålitlig informationskälla och således är de fel som översättaren har gjort betydelsefulla. Ingo (1991: 29) påpekar att en felaktig översättning inte befrämjar kommunikationen mellan människor och fel som uppstår i översättningen kan vara rent av ödesdigra. Därför presenterar jag flera fall av semantiska fel och analyserar dem noggrant, fast de procentuellt sett är de mest sällsynta förändringarna i undersökningsmaterialet.

I exempel (18) visas ett fall där verbet står i presens i originalet men översättaren har använt perfektum. Den här förändringen i tempus är så betydelsefull att jag har klassificerat den som ett semantiskt fel.

(18) Kvarka *är* en fruktad och mycket smittsam hästsjukdom. (s. 113)

Pääntauti *on ollut* pelätty ja hyvin tarttuva hevossairaus. (s. 113)

Enligt översättningen i exempel (18) har kvarka varit en fruktad hästsjukdom. Översättningen motsvarar varken originaltexten eller verkligheten. Kvarka har inte försvunnit någonstans, den är fortfarande en besvärlig sjukdom hos hästar. I Sverige har antalet anmälda utbrott av kvarka varierat från 60 till 160 per år mellan 1997 och 2010. (Statens veterinärmedicinska anstalt 2012.)

Exempel (19) förekommer i avsnittet *Importerad häst*. Skribenterna rekommenderar att en importerad häst hålls avskild i två veckor, så att stallets övriga hästar inte får en smittsam sjukdom. Vid översättningen har det uppstått ett semantiskt fel.

(19) Detta kan ordnas ganska enkelt, t.ex. genom en box på *logen* eller i en utebox [...] (s. 64)

Tämän voi toteuttaa kohtuullisen helposti vaikkapa järjestämällä karsinan *tallinvintille* tai ulkokarsinan pihalle [...] (s. 64)

Enligt *Suomi–ruotsi–suomi-sanakirja* (2008) betyder *loge* 'lato' 'viljalato' och 'riihi'. Översättaren har gjort en underlig lösning genom att översätta *loge* med *tallinvintti*. I flera stall finns det en *loge* där det till exempel förvaras hö och hästvagnar. Det är ganska enkelt att ordna en tillfällig box där. Översättningen i exempel (19) fungerar inte

eftersom det inte alls är enkelt att placera en häst i en stallskulle. En korrekt översättning i det här fallet är *lato*.

I exempel (20) är det fråga om ett polysemt uttryck. Enligt Ingo (1991: 256) förekommer det ibland i originaltexten ett uttryck som har flera betydelser. Då är det möjligt att översättaren väljer ett alternativ som skenbart motsvarar originalet men som är ett fel uttryck i det aktuella sammanhanget.

(20) Tarmfloran var då i princip helt utslagen på grund av de täta foder- och miljöomställningarna. (s. 64)

Suoliston pieneliöstö oli täysin lamaantunut toistuvien rehun ja ilmaston muutosten seurauksena. (s. 64)

Meningen i exempel (20) har tagits ur ett avsnitt där ordet *miljö* förekommer två gånger. En gång har översättaren använt den korrekta översättningen *ympäristö*, men i det andra fallet har hon valt att översätta ordet som *ilmasto*. Texten handlar dock inte om klimat, utan det är fråga om omställningar som händer i hästens livsmiljö när den byter hem flera gånger under en kort period. Sådana omställningar är till exempel förändringar i utevistelse, träning och dygnsrytm. En mer lämplig översättning i exempel (20) skulle vara *elinympäristön muutosten seurauksena*.

Följande exempel är en mellanrubrik i kapitlet *Första tiden som hästägare*. Rubriken är kort och orden är entydiga men trots det har översättaren råkat använda ett fel ord vid översättningen.

(21) Led hästen i *grimskaft* (s. 66)

Taluta hevosta *riimusta* (s. 68)

Ordet *grimskaft* hör till basordförrådet inom hästsport, så det är överraskande att ett sådant här fel uppstått. En grimma sätts runt hästens huvud medan ett grimskaft är ett snöre som sätts fast i grimman så att man kan leda en häst. Om man jämför de här utrustningarna med de utrustningar som används med hundar, motsvarar en grimma ett halsband och ett grimskaft ett koppel. Översättningen i exempel (21) motsvarar således inte originaltexten. Den rätta översättningen skulle till exempel lyda *Taluta hevosta riimunnarusta*. Den nuvarande rubriken är i strid med innehållet i avsnittet eftersom tex-

ten handlar om användningen av grimskافت. Det sägs bland annat i början av avsnittet att *Taluta hevosta aina riimunnarusta*.

I kapitlet *Vaccination och avmaskning* finns avsnittet *Stelkramp*. Där förekommer ett schema för vaccination av föl och vuxen häst. I exempel (22) finns ett schema för hur ett föl borde vaccineras mot stelkramp.

- (22) **1:a** 4 mån. ålder
2:a 6 mån.
3:e 1 år (s. 104)

- 1. rokotus** väh. 4 kk:n ikäisenä
2. uusintarokotus noin 6 kk:n kuluttua
3. uusintarokotus 3 vuoden kuluttua (s. 104)

Det framgår av originaltexten att ett föl borde vaccineras för första gången mot stelkramp när fölet är fyra månader gammalt, andra gången när fölet är sex månader gammalt och tredje gången när fölet är ett år gammalt. Åtminstone jag förstår schemat i översättningen så att den andra vaccinationen ges sex månader efter den första vaccinationen, vilket inte är fallet. Översättaren borde ha använt uttrycket *6 kk:n ikäisenä*, för att undvika missförstånd. Dessutom finns det ett ännu tydligare fel när det gäller den tredje vaccinationen. Enligt översättningen borde den ske när fölet är tre år gammalt, fast det står ett år i originalet. Det kan inte vara så att originaltexten har fel och översättaren har därför ändrat innehållet. Till exempel Hyvinkään Hevossairaala (2013) rekommenderar att fölen vaccineras för tredje gången mot stelkramp vid ett års ålder, precis som det står i den svenska texten.

I exempel (23) har översättaren av någon anledning valt att byta ut ett begrepp i texten. Budskapet förändras inte avsevärt men det är ändå fråga om ett semantiskt fel eftersom översättningen inte motsvarar originaluttrycket.

- (23) Om hästen plötsligt får hög feber, svullna ben och uppträder hängigt och apatiskt kan den ha drabbats av akut *granulocytär ehrlichios*. (s. 127)

Jos eläin yhtäkkiä saa kovan kuumeen, sen jalat turpoavat ja se on alakuloinen ja apaattinen, se on voinut saada punkkien levittämän *borreliosisin*. (s. 127)

Enligt Bergström (2010) har *granulocytär ehrlichios*-bakterie bytt namn i Sverige i början av 2002 till *Anaplasma phagocytophilum*. *Borrelia*, som översättaren har använt, är inte exakt samma sak fastän de ovannämnda symtomen förekommer vid båda fallen (Valkjärvi, Karikoski, Mykkänen & Tulamo 2010). Eftersom *anaplasma phagocytophilum*-bakterie har förekommit i Finland hos hästar, borde översättaren ha använt den ordagranna översättningen.

Följande exempel kan ses som ett ganska obetydligt fel, men eftersom översättningen inte motsvarar originaltexten, har jag klassificerat det som ett semantiskt fel.

- (24) När styngflugan lägger sina ägg på hästarnas framben under *sensommaren*, kan vissa hästar reagera mycket våldsamt. (s. 127)

Kun hevospaarma *loppusyksystä* jättää munansa hevosten etujalkoihin, monet hevokset voivat reagoida hyvin rajusti. (s. 127)

I exempel (24) har översättaren översatt *sensommaren* med *loppusyksy*. Den korrekta översättningen skulle vara *loppukesä*. Det är originaltexten som stämmer överens med verkligheten; styngflugorna lägger sina ägg i juli och augusti (Marttila 1995). Här kan det alltså inte vara fråga om att översättaren har velat korrigera en felaktig påstående som har förekommit i den svenska texten.

Semantiska fel är sällsynta i materialet, men de har en ganska stor påverkan. Jag har valt sådana exempel där det förekommer flera olika typer av fel. Semantiska fel behöver inte alltid vara direkta översättningsfel som i exempel (19) och (21). I exempel (20) har översättaren gjort fel lösning vid ett polysemt uttryck. I exempel (18) har översättaren gjort en förändring i tempus som har lett till ett semantiskt fel. I exempel (22) och (23) har översättaren förändrat det semantiska innehållet i texten. Fel är aldrig önskvärda men de kan vara av ringa vikt som exempel (24) visar. Det är överraskande att översättaren har gjort några enkla och entydiga fel. Kanske är det lättare att vara uppmärksam i ställen som är krångliga och slarvfel händer när översättaren är ouppmärksam.

4.2 Pragmatisk analys

I det här avsnittet analyserar jag materialet ur en pragmatisk synvinkel. Som det framgån i kapitel 1, är den pragmatiska analysen särskilt intressant eftersom det står i *Uusi hevosenomistajan käsikirja* att översättaren har anpassat översättningen efter de finska förhållandena. Jag tar reda på hur översättaren har lyckats med anpassningen och hurdana pragmatiska förändringar hon har gjort.

Jag ger först några exempel av fall där läsaren inte nödvändigtvis märker att översättaren har anpassat texten. Därefter kommer det några exempel där det syns för läsaren att översättaren har bearbetat texten för att översättningen har blivit ändamålsenlig i Finland. Jag presenterar även fall där översättaren inte enligt min åsikt har anpassat översättningen tillräckligt. Som det framgån av tabell 1 är bara 25,5 % av alla förändringar i undersökningsmaterialet pragmatiska. Trots det anser jag att de pragmatiska förändringarna är så centrala och anmärkningsvärda i den här undersökningen att jag analyserar dem i detalj och ger flera exempel.

I flera avseenden är livet med hästar likadant i Sverige och i Finland. Även om de stora linjerna är överensstämmande, finns det även skiljaktigheter. En av de existerande olikheterna mellan länderna presenteras i exempel (25).

- (25) En häst som har våldsam kolik bör om möjligt transporteras till djursjukhus med *djurambulans*. (s. 112–113)

Jos hevotella on paha ähky, se pitää mahdollisuuksien mukaan kuljettaa hevosklinikalle. (s. 113)

Det finns inga *djurambulanser* i Finland. Den som har ansvaret för hästen måste transportera den sjuka hästen till ett djursjukhus eller en djurklinik med en vanlig hästtransport. Den här skillnaden mellan Sverige och Finland kan ses även i exempel (26), där översättaren klanderfritt har anpassat texten för de finska läsarna.

- (26) Om *djurambulans* har larmats via SOS, är det viktigt att någon stannat kvar vid telefonen tills ambulanspersonalen har ringt tillbaka. De kan behöva vägbeskrivning eller ge veterinära föreskrifter. (s. 129)

Kun on puhuttu *eläinlääkäriin* kanssa tai jätetty viesti puhelinvastaajaan, jonkun on oltava puhelimen ääressä kunnes eläinlääkäri soittaa takaisin; hän voi tarvita ajo-ohjeita. (s. 129)

Översättaren har ersatt *djurambulans* med *veterinär*. I Finland kommer faktiskt en veterinär till hembesök när hästen har skadat sig och det inte går att transportera hästen till en djurklinik. Därtill är det vanligt att veterinären är upptagen när man ringer och samtalet går till en telefonsvarare. Allt detta har översättaren tagit i beaktande. Om översättaren inte hade kunskaper om det aktuella fackområdet, hade det troligen blivit en ordagrann översättning som inte hade fungerat i Finland.

Exempel (27) hör till avsnittet där det redogörs för hur veterinären undersöker en häst som haltar. I exemplet förekommer en medicinsk term, *scintigrafi*. Översättaren har använt termen i översättningen men hon har gjort ett tillägg som beror på pragmatiken.

- (27) Nyckeln för att ställa rätt diagnos är:
3. användning av befintlig teknik som [...] *scintigrafi*. (s. 123)

Oikean diagnoosin tekemisen avaimia ovat
3. olemassa olevan tekniikan hyödyntäminen: [...] *skintigrafia (radioaktiivisen aineen kudoksiin jakautumisen perusteella tehtävä elimen tai elimistön kartoitus*. (s. 123)

Enligt min uppfattning är scintigrafi mer sällsynt i Finland än i Sverige. Översättaren har tagit det här i beaktande och hon har tillagt en förklaring inom parentes. Jag anser att den här pragmatiska förändringen är meningsfull. Det syns att översättaren har velat hjälpa läsaren att förstå innehållet i texten bättre.

Exempel (28) hör till avsnittet som behandlar parasitangrepp. I avsnittet förklaras att det är laboratorier som analyserar prov och undersöker om den ifrågavarande hästen har parasiter.

- (28) Närmare information lämnas genom Vidilab., Enköping tel. [...] och SVA, Parasitologen, tel [...]. (s. 108)

Tarkempia ohjeita saa eläinlääkäreiltä. (s. 108)

I originalet ges detaljerade kontaktuppgifter till laboratorier i Sverige. Översättaren har tagit i beaktande att i Finland är det lättast att kontakta en veterinär som ger instruktioner om vart hästägaren kan skicka prov. Översättaren har anpassat texten väl. Utan anpassningen, med svenska kontaktuppgifter, hade texten blivit onyttig för läsarna.

Texten i avsnittet *Hästens registreringsbevis* avviker tydligt från varandra i originalet och i översättningen. Avsnittet i översättningen är fyra meningar längre än det i förlagan. Som det framgår av exempel (29) har översättaren anpassat texten.

- (29) Det är endast undantagshästar som inte åtföljs av någon form av registreringshandling. (s. 26)

Suomessa kaikkien hevosten pitäisi olla rekisteröityjä Suomen Hippoksessä. [...] Suomessa syntyneet hevoset [...] täytyy tehdä omistajan vaihdosilmoitus Suomen Hippokseen [...] (s. 26–27)

Översättaren har förklarat hur hästägaren kan skaffa ett registreringsbevis för sin häst och hur viktigt registreringsbeviset är i Finland. Det är lätt att märka att texten har anpassats till finska läsare. Även i exempel (30) har översättaren uttryckt att hon har anpassat den svenska originaltexten.

- (30) Det finns flera stora hästförsäkringsbolag samt mindre sockenbolag som försäkrar hästar. Via Konsumenternas Försäkringsbyrå i Stockholm kan du få en sammanställning över bolag som försäkrar hästar. (s. 28)

Suomessa monet vakuutusyhtiöt vakuuttavat hevosia. Tiedustele niiden tarjoamia vakuutusmuotoja ja maksuja. (s. 28)

Om översättaren hade översatt texten i exempel (30) ordagrant till finska, skulle de finska läsarna troligen anse meningarna som oväsentliga. Antagligen kommer de finska läsarna inte att kontakta Konsumenternas Försäkringsbyrå i Stockholm. Men det som är intressant i exempel (29) och (30) är att översättaren valt att tillägga orden *i Finland* till texten. I exempel (29) anser jag att tillägget är lämpligt och passar in i sammanhanget. Tillägget i exempel (30) kunde däremot ha lämnats bort. Översättaren kunde ha skrivit bara *Monet vakuutusyhtiöt vakuuttavat hevosia*. Den som läser översättningen vet inte att Konsumenternas Försäkringsbyrå i Stockholm nämns i originalet. Översättaren kan ha velat lyfta fram att det verkligen finns flera möjliga försäkringsbolag även i Finland, så att texten inte beskriver situationen i Sverige.

Å ena sidan kan det ses som positivt att översättaren ibland har markerat att innehållet i texten gäller verkligen Finland. Å andra sidan kan det förvirra läsaren. När det i några ställen poängteras att det är fråga om Finland och finska bestämmelser eller Sverige och svenska bestämmelser, börjar läsaren troligen tänka på de ställen där landet inte nämns. Gäller texten då Finland eller inte? Därför kunde översättaren ha undvikit att markera för läsaren att texten har anpassats vid översättningen. Anpassningen är viktig men det är inte viktigt för läsaren att veta vilka ställen som har anpassats. Läsaren förväntar sig att informationen i hela boken är pålitlig och relevant också i Finland, inte bara i vissa ställen av boken.

Exempel (31) hör till avsnittet *Ridleder och -vägar*. Översättaren har översatt *i landet till niin Ruotsissa kuin Suomessakin*.

- (31) På senare år har det vuxit upp särskilda ridleder på flera håll *i landet*. (s. 76)

Viime vuosina niin *Ruotsissa* kuin *Suomessakin* on alettu rakentaa erityisiä ratsastusreittejä eri puolille maata. (s. 76)

Exempel (31) är inte så entydigt som de andra exemplen. Ett översättningsalternativ är *Viime vuosina on alettu rakentaa erityisiä ratsastusreittejä eri puolille maata*. Den här lösningen kan dock göra läsare förvirrade, som jag redan nämnt ovan. Eftersom boken har publicerats på finska och anpassats till de finska förhållandena, kan man tänka sig att läsare förväntar sig att texten syftar till Finland när det står *landet* i texten. Å andra sidan finns meningen på sida 76 och då har läsare antagligen redan märkt att boken ställvis behandlar svenska omständigheter och ställvis finska. Därför kan läsarna inte alltid vara säkra på vilket land det är fråga om. Översättarens lösning att nämna båda länderna är inte felaktig, men jag upplever att sådana här ställen gör att läsare märker att de läser en översättning. Om översättaren hade nämnt Finland i översättningen - *Viime vuosina Suomessa on alettu rakentaa erityisiä ratsastusreittejä eri puolille maata* - skulle det säkert ha varit den mest flytande lösningen.

Exempel (29) och (30) är hämtade ur kapitlet *Handlingar vid hästköpet*. Eftersom *Hästägarens handbok* är även skriven för blivande hästägare, innehåller kapitlet väsentlig information. Som helhet har kapitlet anpassats till de finska förhållandena och förordningarna.

Exempel (32) är ur avsnittet *Klima* där det redogörs för hur en häst behöver tid att aklimatisera sig när den har importerats till ett nytt land och ett nytt hem. Översättaren har gjort ett tillägg av pragmatiska orsaker. Jag upplever att tillägget är onödigt.

- (32) En importerad häst behöver tid att aklimatisera sig, annars kan omställningsproblem, s.k. *klima* uppstå. (s. 114)

Maahantuotu hevonen tarvitsee aikaa sopeutuakseen uuteen ympäristöön, muuten se voi kärsiä akklimatisoitumisongelmista (*Ruotsissa sairaudesta käytetään nimitystä klima*). (s. 114)

De finska läsarna läser inte både originaltexten och översättningen, så de vet inte att det står *klima* i originaltexten. Det känns onödigt att nämna den svenska benämningen. Här har översättaren följt originalet för strikt. Läsarna kan få en känsla av att de läser en översättning och inte en självständig text.

Däremot har översättaren lyckats bra med rubriken i avsnittet. Den svenska rubriken heter *Klima* men översättaren har inte försökt översätta ordet direkt utan har använt rubriken *Sopeutuminen uusiin oloihin*. Rubriken beskriver innehållet i avsnittet väl. Som Ingo (2007: 126, 133) påpekar, borde översättaren se till att översättningen fungerar klanderfritt både i den nya språkmiljön och i den nya kulturmiljön. Om det finns ställen i originaltexten som inte kommer att fungera på målspråket i direkt översättning, måste dessa ställen bearbetas.

Meningen i exempel (33) behandlar islandshästar. I det här fallet har översättaren på sätt och vis anpassat texten eftersom hon har översatt *i landet* till *Ruotsin* och inte bara till *maan*. Hon har dock inte anpassat innehållet i texten.

- (33) Rasen har blivit mycket populär hos fritidsryttare och är den till antalet tredje största *i landet*. (s. 20)

Rodun suosio kasvaa jatkuvasti harrasteratsastajien keskuudessa, ja rotu on *Ruotsin* kolmanneksi suurin. (s. 20)

Anpassningen i exempel (33) är partiell. Varför har översättaren inte skrivit om hur populär rasen är i Finland? Det hade varit enkelt att kontakta centralorganisationen Suomen Hippos rf och få pålitlig information om antalet islandshästar i Finland. Ett liknande fall är exempel (34), där översättaren har valt att översätta informationen som gäller hästförsäkringar i Sverige i stället för att skriva om hurdana hästförsäkringar det finns i Finland.

(34) Det finns olika försäkringsformer att välja mellan. (s. 28)

Ruotsissa hevovakuutukset ryhmitellään seuraavasti. (s. 28)

Av någon anledning har översättaren endast markerat för läsaren att texten handlar om svenska förhållanden och inte anpassat texten så att den skulle behandla finska förhållanden. För finska läsare skulle det vara mer betydelsefullt att få veta om hurdana försäkringar de finska försäkringsbolagen erbjuder för hästar. Nu finns det två stycken text där de svenska försäkringsformerna presenteras. Sådan här information kan inte uppfattas som ändamålsenlig.

I exempel (35) är Anpassningen återigen partiell. Översättaren har ändrat *Jordbruksverket* till *Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintäosasto* men annars har hon huvudsakligen bevarat texten som sådan.

(35) Transport av häst är reglerat i lag. Jordbruksverket har noggranna föreskrifter, som alla som transporterar hästar måste känna till. De återfinns i författningen SJVFS 2000:133. Några av punkterna: [...]. (s. 133)

Hevosten kuljettamista säädellään lailla. Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintäosasto antaa hevosten kuljettamisesta tarkat ohjeet, jotka kaikkien hevostia kuljettavien henkilöiden täytyy tuntea. Alla joitakin kohtia *ruotsalaisista* määräyksistä. (s. 133)

I exempel (35) hänvisar översättaren först till den finska lagen men i följande mening framgår det att de föreskrifter som förekommer i översättningen är svenska. De ovan nämnda föreskrifterna i texten är så allmänna att de finns också med i den finska lagen om transport av djur (Finlex 2012). Det nämns bland annat att hästtransporten måste vara lämplig för ändamålet och golvet ska vara försett med strö. Således kunde översät-

taren ha utelämnat tillägget *svenska bestämmelser*. Nu förvirrar det onödigt de som läser översättningen.

I *Hästägarens handbok* finns en kostnadskalkyl om hur mycket det kostar att ha en häst under ett år. I kalkylen har specificerats kostnaderna av till exempel hästförsäkringen, stallplats och hästens skoning. Meningarna i exempel (36) är från inledningen till kalkylen.

- (36) Vi har försökt att hitta ett medelpris, beräknade på aktuella priser år 2003. (s. 12)

Laskelmamme perustuu vuoden 2003 ruotsalaiseen keskivertokustannuksiin. Kiuruvedellä toimiva Hevostietokeskus on laskenut harrastehevosen ylläpito- ja hoitokustannukseksi Suomessa omassa tallissa noin 3500 euroa vuodessa (v.2002). (s. 12)

Kostnadskalkylen har översatts till finska som sådan, alla utgifterna anges i svenska kronor. Totalpriset är 21 750 kronor. Som det framgår av exempel (36), har översättaren förklarat att kalkylen baserar sig på de svenska medelpriserna. Hon har tillagt att det har gjorts också en finsk kostnadskalkyl som har gett ett totalpris på 3 500 euro. Kostnadskalkylerna är inte direkt jämförbara eftersom till den svenska kalkylen hör stallhyra och i den finska kalkylen har antagits att hästägaren har ett eget stall.

Översättaren har alltså valt att bevara kalkylen som sådan. Troligen är det utmanande att hitta precis motsvarande kalkyler om de finska priserna men ändå förvånar jag mig över att till exempel priserna inte har uttrycks både i kronor och i euro. Eftersom boken vänder sig till blivande hästägare och som bekant är det dyrt att ha en häst, intresserar en sådan kostnadskalkyl säkert många. Om kalkylen hade anpassats efter de finska medelpriserna, hade den varit nyttigare för de finska läsarna.

Följande exempel är ett fall där översättaren inte har anpassat texten för att motsvara de finska bestämmelserna. Texten i exempel (37) hör till avsnittet *Boxar och spiltor*. Där redogörs först för minimimått på halvblodshästens box och spilta och därefter för shetlandsponnys box och spilta.

- (37) *Jordbruksverket har gett ut föreskrifter om minimimått på box resp spilta, för hästar i olika storlek. För en normalstor halvblodshäst (161–170 cm) gäller: box 9 kvm med kortaste sidan 2,50 m. [...] Lokala miljö- och hälsoskyddskontoret har de kompletta bestämmelserna. (s. 33–34)*

Normaalikokoisen puoliverihevoson (161–170 cm) karsinan täytyy olla kooltaan 9 neliometriä ja lyhimmän seinän vähintään 2,5 m. [...] Yksityiskohtaisempia tietoja saa Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintäosastolta. (s. 33–34)

Översättaren har anpassat texten ytligt, så att hon har utelämnat hänvisningen till *Jordbruksverket* och ersatt det lokala miljö- och hälsoskyddskontoret med *Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintäosasto*. I övrigt har hon dock översatt texten som sådan till finska. Eftersom Jord- och skogsbruksministeriet nämns i texten i samband med minimimått, är det lätt för läsaren att tro att det är ministeriet som har bestämt minimimått i fråga. På ministeriets webbsida nämns att de minimimått som Jordbruksverket har bestämt i Sverige inte är de samma mått som Jord- och skogsbruksministeriet har stadgat att gälla i Finland. Båda länderna har samma minimimått för kvadratmeter på box och spilta men annars avviker måtten från varandra. I ministeriets beslut står det till exempel ingenting om att den kortaste sidan i en box måste vara åtminstone 2,5 meter bred, som det står i översättningen. Enligt översättningen måste skiljeväggen vid halvblodshästarnas spiltor vara 1,5 meter hög och vid shetlandspionnyers spiltor 0,95 meter hög. I ministeriets beslut sägs bara att skiljeväggen måste vara lämplig, så att djuren inte kan skada varandra. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012.) Ministeriets beslut har trätt i kraft den 1 januari 1999. Det har alltså varit tillgängligt redan år 2003 när *Uusi hevosekonomistajan käsikirja* har publicerats.

Jag anser att exempel (37) är en vilseledande lösning av översättaren. Det går inte att ändra de svenska myndigheternas namn för motsvarande finska myndigheter och lämna själva texten som sådan, utan att försäkra sig om att bestämmelserna är de samma i Finland och i Sverige. När läsare ser att det nämns ett finskt ministerium i texten, förväntar de sig naturligtvis att det är finska bestämmelser som behandlas i texten. Om översättaren hade bevarat de svenska myndigheterna i översättningen, skulle läsare ha förstått att

texten gäller bestämmelserna i Sverige. Det bästa översättningsalternativet är det att minimimåttan ändras så att de motsvarar vad Jord- och skogsbruksministeriet har stadgat.

Exempel (33)–(37) är fall där översättaren delvis har anpassat sin översättning. Hon har på något sätt tagit i beaktande att originalboken har skrivits i Sverige och översättningen läses i Finland. Anpassningen har ändå inte blivit fullständig. Det syns i texten att det är fråga om en översättning. Översättaren har haft svårigheter med att släppa taget om originalboken och vid behov ändra den tillräckligt mycket.

Det finns också ställen där översättaren har gjort flera förändringar och översatt texten påfallande fritt. I kapitlet *Det svåra beslutet* behandlas hästens avlivning och poängteras hur viktigt det är att hästen får ett värdigt slut. Översättaren har ersatt tre avsnitt: *Begrava hästen hemma*, *Hästkyrkogård* och *Kostnader* med ett avsnitt: *Hautaaminen*. Den här förändringen har pragmatiska orsaker eftersom det finns till exempel olika möjligheter för begravningen av en häst i Sverige och i Finland. I den svenska texten berättas att hästen kan begravas hemma och det finns djurkyrkogårdar som tar emot hästar och i Uppsala ligger till och med ett krematorium för hästar. Översättaren redogör däremot för en förordning som EU har utfärdat. Det står att hästar får begravas hemma endast i avlägsna trakter och att det inte finns några hästkyrkogårdar i Finland.

Avsnittet *Sugen på att tävla* har skrivits nästan helt om, så att texten i översättningen motsvarar bättre den information som gäller i Finland. Förändringen är nödvändig och sådana här förändringar kunde även ha gjorts annanstans i översättningen.

Avsnittet *Dopning och medicinering* avviker mest från originalet. Det har inte översatts till finska utan skrivits av Ilkka Alitalo, professor i veterinärmedicin. Båda texterna handlar huvudsakligen om dopningskontroll. Det är förbjudet både i Sverige och i Finland att tävla med en häst som är utsatt för medel som kan påverka dess prestationsförmåga. Sverige och Finland har dock olika karenstider och regler angående dopning. Därför går det inte att översätta informationen om de svenska reglerna till finska. Det syns tydligt i båda texterna att de handlar om reglerna i det aktuella landet. I originaltexten står det bland annat att *Använd inte utländska preparat som inte är registrerade och*

tillättna i Sverige (s. 131). I den finska texten förekommer i sin tur meningen *Vain Suo-messa virallisesti hyväksytyjen lääkeaineiden käyttö eläimen sairauden hoitoon ja ennaltaehkäisyyn on sallittu* (s. 129).

När texten är skriven av en person som är expert i finsk dopningskontroll, tjänar texten sitt syfte och ger läsarna pålitlig information. Alitalo har bland annat varit ordförande för antidopningskommittén för djurtävlingar i Finland.

Det finska avsnittet om dopning är lite längre än det svenska avsnittet. Alitalo har använt mer byråkratisk stil än Andersson och Lindberg. När det till exempel i originaltexten kort och konsist står att *Den kortaste karenstiden för tävling är 4 dygn och den längsta är 28 dygn* (s. 130), har Alitalo i *Uusi hevosenomistajan käsikirja* noggrant skrivit att *Kaikkien lääkevalmisteiden ja kemiallisten aineiden käyttö ruiskeina, nesteensiirtoina, pulvereina, tabletteina tai muilla tavoin on kielletty neljä vuorokautta (96 tuntia) ennen kilpailua tai siihen verrattavaa suoritusta* (s. 130).

Som jag nämnt i samband med exempel (32) måste översättaren iakttä uttryck som inte fungerar på målspråket i direkt översättning. I exempel (38) har översättaren översatt ordet *solohäst* direkt till finska. Uttrycket *soolohevonen* används dock inte i finskan.

- (38) Det finns hästar som står ensamma och verkar klara detta bra, men när en sådan häst får en stallkompis kan oftast ett helt nytt beteende ses hos den tidigare *solohästen*. Den får ny glans i blicken [...]. (s. 30)

On toki olemassa hevosia, jotka seisoskelevat yksikseen ja näennäisesti pärjäävät hyvin, mutta kun tällainen hevonen saa uuden tallikaverin, sen käyttäytyminen voi muuttua täysin. Entisen *soolohevosen* silmiin tulee uutta kiiltoa [...]. (s. 30)

Översättningen i exempel (38) fungerar bättre om *Entisen soolohevosen* lämnas bort och meningen inleds med *Hevosen silmiin tulee uutta kiiltoa*. Oftast har översättaren lyckats att hitta en lämplig motsvarighet så att språket i översättningen motsvarar språkbruket i Finland. Till exempel *stallapotek* har översatts till *tallin lääkekaappi*. I sådana här fall syns det att översättaren är bekant med fackspråket inom hästsporten. En översättare som inte känner till språkbruket inom ifrågasvarande fackområde kunde ha använt en

ordagrann översättning *talliapteekki*. Då hade läsarna reagerat på det, eftersom det är just *tallin lääkekaappi* som är den ändamålsenliga översättningen.

I min analys har jag analyserat både lyckade och mindre lyckade lösningar som översättaren har gjort ur en pragmatisk aspekt. Anpassningen som översättaren har gjort spelar en stor roll. Därför har jag fäst uppmärksamhet vid hur anpassningen har lyckats och hur det syns i översättningen. Översättaren har gjort flera pragmatiska förändringar och i allmänhet tjänar texten sitt syfte i Finland. Som jag har påpekat ovan finns det i översättningen ställen där översättaren har ordentligt bearbetat texten. Kapitlet om dopning har till och med skrivits helt om av en finsk expert.

Det är dock påfallande att anpassningen inte alltid har varit tillräcklig. I flera ställen, som i exempel (35) och (36), har översättaren anpassat texten bara ytligt. Hon har tagit i beaktande att texten behandlar svenska omständigheter men hon har inte bearbetat texten så att den skulle behandla finska omständigheter. I exempel (37) anser jag att översättaren har gjort en felaktig lösning när hon inte har tagit reda på de finska bestämmelserna.

I exempel (30) och (31) har jag diskuterat om det är positivt eller negativt att det syns i texten att det är fråga om en översättning. Jag uppfattar att det inte nödvändigtvis är en negativ egenskap men jag tycker att översättaren borde ha varit konsekvent. Det kan orsaka missuppfattningar för läsarna när översättaren vid några ställen har poängterat att texten behandlar Finland och vid några ställen har hon inte nämnt vilket land det är fråga om.

Som jag har konstaterat i exempel (38) syns det att översättaren behärskar språkbruket inom hästsport och språket i översättningen är flytande. Under min undersökning har jag fäst uppmärksamhet till exempel på termer som översättaren har använt. Hon har lyckats så bra med termbruket i översättningen att materialet inte erbjuder så mycket att analysera i det avseendet.

5 SLUTDISKUSSION

I den här avhandlingen har jag granskat den finska översättningen av *Hästägarens handbok* i ett översättningskritiskt perspektiv. Jag har granskat översättningen *Uusi hevosenomistajan käsikirja* ur en semantisk och pragmatisk synvinkel. Jag har undersökt hurdana semantiska och pragmatiska förändringar översättaren har gjort. Dessutom har jag utvärderat hur förändringarna påverkat översättningen, hur det semantiska innehållet förmedlats och hur anpassningen till finska förhållanden lyckats.

Vid översättningen har översättaren gjort sammantaget 310 semantiska och pragmatiska förändringar. De flesta förändringar, 231 stycken, är semantiska och 79 stycken är pragmatiska. De semantiska förändringarna har jag indelat i fyra grupper: 74 tillägg, 103 utelämnningar, 42 betydelsenyanser och 12 semantiska fel.

De tillägg som förekommer i materialet är huvudsakligen mindre betydande. De påverkar inte avsevärt översättningen. Det finns dock några undantag. Då har översättaren tillagt information som gör att översättningen avviker anmärkningsvärt från originalet. I allmänhet betraktar jag sådana tillägg som negativa förändringar.

Jag anser att översättaren har gjort flera utelämnningar som påverkat översättningen mer negativt än tilläggen. Läsarna förlorar på flera ställen relevant information när översättaren valt att översätta texten bara delvis. Alla utelämnningar är inte så anmärkningsvärda men jag analyserar dem som onödiga förändringar.

Betydelsenyanserna påverkar översättningen i liten utsträckning. Mestadels är det fråga om sådana inexaktheter som inte medför negativa konsekvenser. I allmänhet orsakar de inga missuppfattningar eller väcker felaktiga associationer hos läsarna.

Det finns flera olika typer av semantiska fel i materialet. Sammantaget är felen få men de påverkar översättningen ganska mycket. På grund av felen, det riktiga innehållet som förekommer i originalet inte alltid förmedlas i översättningen. Uppkomsten av felen är intressant eftersom översättaren uppenbart har haft tillräckliga kunskaper om

fackområdet. Trots det har hon gjort överraskande fel på några ställen. I allmänhet har felen uppstått vid oproblematiske ställen så det finns skäl att tro att de är slarvfel som inte beror på översättarens okunskap.

Det semantiska innehållet förmedlas inte helt oförändrat i översättningen. Tillägg, utelämnningar och fel gör att översättningen ibland förmedlar mer information än originalet, ibland mindre och ibland är informationen annorlunda än skribenterna har skrivit. Med andra ord påverkar de förändringar som översättaren har gjort det semantiska innehållet. Det är överraskande att översättaren ibland har låtit sina egna åsikter komma fram i texten. Det har hänt genom tillägg och utelämnningar, som exempel (4) och (11) visar. Sådana här förändringar anser jag endast som negativa och irrelevanta. Översättaren borde förhålla sig objektivt till texten och undvika subjektiva tolkningar (Ingo 1991: 32). Översättarens uppgift är att förmedla innehållet som skribenten har skrivit fast översättaren själv skulle vara av annan åsikt. De ovannämnda förändringarna är särskilt fördömliga därför att de som läser översättningen naturligtvis antar att de läser texten som skribenterna har skrivit. Läsarna kan inte veta hurdana förändringar översättaren har gjort. Det finns bara några få avsevärda semantiska förändringar och huvudsakligen anser jag att innehållet förmedlas ganska bra.

Ur den semantiska synvinkeln har översättaren ibland varit inexakt i förhållande med originaltexten men ur den pragmatiska synvinkeln har översättaren ställvis varit för trogen mot den. Då har hon översatt texten direkt fast texten borde ha omarbetats för att kunna vara ändamålsenlig för de finska läsarna. Ingo (1991: 247) påpekar att översättaren kan ha som en allmän regel att producera en exakt översättning så länge detta inte medför några negativa konsekvenser för översättningen. Jag anser att det i det här fallet betyder att innehållet i originaltexten borde ha bevarats så oförändrat som möjligt men alla ställen som behandlar en situation i Sverige borde ha förändrats så att de skulle ha behandlat den motsvarande situationen i Finland. Det har ibland påverkat negativt översättningen att översättaren har försökt producera en exakt översättning i stället för att anpassa texten för de finska läsarna.

De finska läsarna är antagligen åtminstone i någon mån intresserade även av hästsporten i Sverige. Från den här synpunkten gör det ingen skada att översättaren på några ställen har tagit med informationen om de svenska omständigheterna. Jag anser ändå att eftersom det står i översättningen att den har anpassats, borde anpassningen vara mer komplett och heltäckande än vad den nu är. Det orsakar förvirring och oklara ställen när texten behandlar ibland Sverige, ibland Finland och ibland båda länderna. Därför hade det varit tydligare för läsarna om översättaren hade koncentrerat sig mer på Finland och de finska förhållandena. De onödiga hänvisningarna till Sverige kunde ha lämnats bort och ta i stället med information som gäller Finland. Det är inte ändamålsenligt att berätta hur populär ras islandshäst är i Sverige när det lätt går att söka information om hur populär rasen är i Finland (se exempel 33).

Det måste hållas i minnet att den andra skribenten av originalboken är veterinär och översättaren saknar motsvarande utbildning. Således kan översättaren inte ha ändrat innehållet i boken hur som helst. Jag anser dock att de onödiga hänvisningarna till Sverige är i praktiken sådana allmänna fall som det ovannämnda exemplet av islandshästen visar. De skulle inte ha krävt några veterinäriska kunskaper utan det hade räckt att till exempel kontakta en expert i det ifrågasvarande området och reda upp hur omständigheterna skiljer sig mellan Sverige och Finland.

Det syns igenom hela översättningen att översättaren behärskar fackområdet i fråga. Hon använder korrekta termer och uttryck så att språket motsvarar det verkliga språkbruket inom hästsporten. Dessutom kommer översättarens expertis fram i ställen där hon har anpassat texten till finska förhållanden, exempelvis i avsnitten om tävling och hästens begravning. Det är tydligt att översättaren har haft kunskap om vilka omständigheter som är olika i Sverige och i Finland och hon har kunnat söka relevant information om dem. Ett exempel på en välfungerande anpassning är avsnittet om dopning. Det har varit en lyckad lösning att avsnittet har skrivits helt om och därutöver har det hittats en skribent som har så stark erfarenhet av ämnet. Därför är det överraskande att anpassningen inte sträcker sig genom hela boken. Det är inte konsekvent att i några ställen genomföra anpassningen och i några ställen anpassa texten bara partiellt eller inte alls.

Som Ingo (2007: 126) konstaterar, beaktas inom pragmatiken hur översättningen fungerar både i den nya språkmiljön och i den nya kulturmiljön. Uppmärksamhet bör således fästas både vid formen och vid innehållet. Det är överraskande att materialet erbjöd språkligt så lite analysering ur den pragmatiska aspekten. Eftersom texten representerar fackspråk och språkbruket inom hästsport är så specialiserat, förväntade jag mig att det har uppstått flera intressanta språkliga förändringar vid översättningen. De pragmatiska förändringarna är nästan alla kulturbundna. De beror på att texten har flyttats till en annan kulturmiljö. Den nya språkmiljön syns inte så mycket. Språkligt fungerar översättningen praktiskt taget klanderfritt.

Sammanfattningsvis anser jag att översättningen för det mesta är ändamålsenlig både ur den semantiska aspekten och ur den pragmatiska aspekten. Därmed har översättaren lyckats ganska bra med sitt arbete. Eftersom det är fråga om en fackspråklig text, har översättaren gjort överraskande många förändringar vid översättningen.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Källor

Andersson, Ingrid & Charlie Lindberg (2003). *Hästägarens handbok*. Andra omarbetade utgåvan. Västerås: ICA Bokförlag.

Andersson, Ingrid & Charlie Lindberg (2003). *Hevosnomistajan käsikirja*. Översatt av Ulla Lindgren Fagerholm. Hämeenlinna: Karisto.

Litteratur

Balk, Eero (2001). Mitä odotan käännskriitikiltä. I: Riitta Oittinen & Pirjo Mäkinen (toim.). *Alussa oli käänös*. Tampere: Tampere University Press. 95–106.

Bergström, Karin (2010). *Granulocyttär ehrlichios hos hästar* [online]. [Citerat 13.3.2013]. Tillgänglig: <http://hippocampus.slu.se/bibliotek/lasmer.cfm?call=bibliotek&id=41/>

Catford, J. C. (1967). *A Linguistic Theory of Translation. An Essay in Applied Linguistics*. Oxford: Oxford University Press.

Finlex (2012). *Ajantasainen laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006* [online]. [Citerat 26.9.2012]. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061429/>

Hartama-Heinonen, Ritva (1988). *Käännskriitikistä*. Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitoksen julkaisuja B 1. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Holme, Idar Magne & Bernt Krohn Solvang (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.

House, Juliane (1977). *A Model for Translation Quality Assessment*. Tübingen: TBL-Verlag Narr.

Huhtala, Paula (1995). *Från teori till praktik. Analys av översättningar från finska till svenska*. Uleåborg: Uleåborgs universitet.

Hyvinkään Hevossairaala (2013). *Rokotus- ja madotussuosituksset eri hevosryhmille* [online]. [Citerat 15.4.2013]. Tillgänglig: <http://www.hyvinkaanhevossairaala.fi/en-us/suomeksi/palvelut/hyvin%C3%A4%C3%A4nhevossairaalanennaltaehk-%C3%A4isev%C3%A4terveyde.aspx/>

Ingo, Rune (1991). *Från källspråk till målspråk. Introduktion i översättningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Ingo, Rune (2007). *Konsten att översätta*. Lund: Studentlitteratur.

- Jaakkola, Nina (2011). *Yrtit hevosen ruokinnassa* [online]. [Citerat 13.3.2013]. Tillgänglig: <http://hevosenruokinta.blogspot.fi/2011/11/yrtit-hevosen-ruokinnassa.html/>
- Kuiri, Kaija (2004). *Semantiikan peruskurssi. Luennot ja harjoitukset*. 2. painos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Laurén, Christer & Marianne Nordman (1987). *Från kunskapens frukt till Babels torn. En bok om fackspråk*. Malmö: Liber.
- Laurén, Christer (1993). *Fackspråk. Form, innehåll, funktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Leiwo, Matti, Minna-Riitta Luukka & Tarja Nikula (1992). *Pragmatiikan ja retoriikan perusteita*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Maa- ja metsätalousministeriö (2012). *Hevosten pidolle asetettavat eläinsuojeluvaatimukset* [online]. [Citerat 20.9.2012]. Tillgänglig: <http://wwwb.mmm.fi/el/laki/f/f24.html/>
- Marttila, Pauliina (1995). *Suolistolaiset – vaara hevosen hyvinvoinnille* [online]. [Citerat 4.5.2013]. Tillgänglig: <http://www.shkl.net/lehti/vanhat-artikkelit-1990-2006/suolistolaiset-vaara-hevosen-hyvinvoinnille/>
- Nationalencyklopedins ordbok* (1995). Tredje bandet. Utarbetad vid Språkdata. Göteborgs universitet. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker.
- Newmark, Peter (1988). *A textbook of translation*. Hertfordshire: Prentice Hall International.
- Nikula, Tarja (2008). Pragmaattinen näkökulma kieleen. I: Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.). *Kieli, diskurssi & yhteisö*. 2. painos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 331–358.
- Nordman, Marianne (1992). *Svenskt fackspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Nordman, Marianne (1994). *Minilekter. Om de små textgenrernas språk*. Vaasan yliopiston julkaisuja 178. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Regiondjursjukhuset Helsingborg (2012). *Veterinärer – stordjur* [online]. [Citerat 13.8.2012]. Tillgänglig: http://www.djursjukhus.se/html/stordjur/stor_veterinarer.asp/
- Sjöström, Sören (2006). *Språkets struktur, betydelse och användning*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Sorvali, Irma (1983). *Översättandets teori och praktik*. Helsingfors: Gaudeamus.

- Sorvali, Irma (1988). *Kielenkääntäminen*. Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitoksen julkaisuja 4. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Sorvali, Irma (1990). *Studier i översättningsvetenskap*. Uleåborg: Uleåborgs universitet.
- Språknät (2013). *Infinitiivi* [online]. [Citerat 24.4.2013]. Tillgänglig: <http://h27.it.helsinki.fi/spraknat/grammatik/verbit/infinitiivi.php/>
- Statens veterinärmedicinska anstalt (2012). *Kvarka* [online]. [Citerat 27.9.2012]. Tillgänglig: <http://www.sva.se/sv/Djurhalsa1/Hast/Infektionssjukdomar/Kvarka/>
- Strömsholm djursjukvård (2012). *Hovböld på häst* [online]. [Citerat 27.9.2012]. Tillgänglig: <http://stromsholmdjursjukvard.se/sv/ortopedi/hovbold-pa-hast/>
- Suomen ratsastajainliitto ry (2012). *Ratsastajainliiton hallituksen päätöksiä 2/2012* [online]. [Citerat 15.8.2012]. Tillgänglig: http://www.ratsastus.fi/srl/srltiedottaa/101/0/ratsastajainliiton_hallituksen_paatoksia_2_2012/
- Suomi–ruotsi–suomi-sanakirja* (2008). Helsinki: WSOY.
- Tommola, Jorma (2006). Muoto ja merkitys kääntämisessä ja tulkkauksessa. I: Jorma Tommola (toim.). *Kieli ja kulttuuri kääntäjän työvälineinä*. Turku: Turun yliopisto. 9–24.
- Valkjärvi, Laura, Ninja Karikoski, Anna Mykkänen & Riitta-Mari Tulamo (2010). *Tapausselostus: Anaplasma phagocytophilum -tartunta hevosella* [online]. [Citerat 13.3.2013]. Tillgänglig: http://www.sell.fi/user_files/elainlaakarilehti/sisalto/EL1010_tiede.pdf/
- Vehmas-Lehto, Inkeri (1999). *Kopiointia vai kommunikointia? Johdatus käännosteoriaan*. 2., korjattu painos. Helsinki: Finn Lectura.
- Vehmas-Lehto, Inkeri (2005). Rakenneansoja ja piilovirheitä. Kohti selkeämpää käsitystä käännosvirheistä. I: Hilikka Yli-Jokipii (toim.). *Kielen matkassa multimediaan. Näkökulmia kääntämisen tutkimiseen ja opiskelemiseen*. Käännoستieteen laitoksen julkaisuja 1. Helsinki: Helsingin yliopisto. 49–74.
- Vehmas-Lehto, Inkeri (2008). *Onko käännoستutkimuksessa särmää?* I: Irmeli Helin & Hilikka Yli-Jokipii (toim.). *Kohteena käännoست. Uusia näkökulmia kääntämisen ja tulkkauksen tutkimiseen ja opiskelemiseen*. Käännoستieteen laitoksen julkaisuja 4. Helsinki: Helsingin yliopisto. 13–44.
- Wilss, Wolfram (1981). *Übersetzungswissenschaft: Probleme und Methoden*. Stuttgart: Ernst Klett Verlag.

Yli-Jokipii, Hilikka (2006). Erikoiskielten tekstilajien kääntäminen: englanti–suomi–englanti. I: Jorma Tommola (toim.). *Kieli ja kulttuuri kääntäjän työvälineinä*. Turku: Turun yliopisto. 95–108.